

5—10 november.

Debatter m. m.

Tisdagen den 9 november.

Sid.

Interpellation av herr Lundgren ang. legitimation för utländska läkare i Sverige	4
--	---

Onsdagen den 10 november.

Svar på interpellation av herr Lundqvist angående vissa äldre stats-tjänstemäns pensionsförhållanden	5
Startande av vissa förädlingsindustrier i Norrland	11
Ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m.	14
Ändringar i semesterlagen	25
Uppdelning av semester	28
Permitteringstid såsom kvalifikationstid för semester	33
Interpellationer:	
av herr Persson, Karl, om effektivare utnyttjande av försvarsan-slagen	34
av herr Osvald om nordiskt samarbete beträffande varubeskatt-ningen	36
av herr Karlsson, Göran, angående inkorporering med Huskvarna stad av visst område	37
av fröken Andersson om översyn av pastoratsindelningen m. m. . .	37

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 10 november.	Sid.
Statutskottets utlåtande nr 158, rörande förslag till reglemente ang. förvaltning av riksförsäkringsanstaltens yrkesskadeförsäkringsfond	11
— nr 159, ang. startande av vissa förädlingsindustrier i Norrland ..	11
— nr 160, ang. utredning av frågan om ledarhundar till de blinda	14
Bevillningsutskottets betänkande nr 60, ang. restitutionen av regleringsavgift under fettvaruregleringen m. m.	14
— nr 61, ang. vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m.	14
Andra lagutskottets utlåtande nr 43, ang. ändrad lydelse av 7 och 12 §§ lagen om semester	25
— nr 44, ang. viss ändring i 12 § lagen om semester	28
— nr 45, ang. viss ändring i lagen om semester	33
Jordbruksutskottets utlåtande nr 39, ang. stöd för fiskerinäringen inom Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs och Uppsala län	34

Fredagen den 5 november.

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 158—160.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkan:den:

nr 60, i anledning av väckt motion angående ändrade bestämmelser om restitution av regleringsavgift och regleringsbidrag under fettvaruregleringen; samt

nr 61, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar beträffande för-mögenhetsbeskattningen m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 och 12 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester, jämte i ämnet väckt motion;

nr 44, i anledning av väckta motioner om viss ändring i 12 § lagen om semester; samt

nr 45, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om semester; ävensom

jordbruksutskottets utlåtande nr 39, med anledning av väckta motioner om åtgärder till stöd för fiskerinäringen in-

om Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs och Uppsala län.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta befattningshavare hos kammaren, den 3 november 1954.

På därom gjord ansökan beviljade herrar deputerade kanslisten, tillika registratorn hos kammaren, T. Vide tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom, räknat från och med den 1 innevarande månad, tills vidare, så länge han vore av sådan sjukdom förhindrad att uppehålla sin befattning hos kammaren. Till vikarie för Vide under ifrågavarande tid antogs kanslisten hos kammaren fru Gemert.

Är och dag som ovan.

In fidem

G. H. Berggren.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 14.03.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 9 november.

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 2 och den 3 innevarande månad.

Föredrogos och bordlades ånyo bevillningsutskottets betänkanden nr 60 och 61, andra lagutskottets utlåtanden nr 43—45 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 39.

Anmälades och bordlades av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälningar, att till utskottet från delegerade för riksdagens verk inkommit framställningar

1) angående tillämpning vid riksdagens verk av statens grundlöneförordning m. m.; och

2) angående bestämmelserna om förhandlingsrätt för tjänstemän vid riksdagens verk.

Interpellation ang. legitimation för utländska läkare i Sverige.

Herr LUNDGREN (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Bristen på läkare i vårt land, som för närvarande råder och som vi måste räkna med kommer att fortbestå i vart fall under de närmaste åren, har vållat stora svårigheter för hälso- och sjukvården. Att dessa svårigheter kunnat nödortfigt bemästras beror på den hjälp som vi fått av utländska läkare, främst från våra nordiska grannlän-

der men också från andra stater. Dessa läkare har nu i regel vistats i vårt land så länge att de borde vara berättigade att erhålla full behörighet att inom landet utöva läkaryrket. Det synes emellertid föreligga åtskilliga svårigheter för dessa läkare att få legitimation såsom svenska läkare. Ur sjukvårdens synpunkt är det önskvärt att dessa svårigheter i görligaste mån undanröjes.

Med stöd av vad jag sålunda anført får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framställa följande fråga:

Vill statsrådet medverka till att de utländska läkare, som nu arbetar inom sjukvården i vårt land, i den mån de därför är lämpade erhåller full behörighet att inom landet utöva läkaryrket?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 222, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 42 § 1 mom. lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 16.04.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 10 november.

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Ang. vissa äldre statstjänstemäns pensionsförhållanden m. m.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet LINGMAN, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Lundqvists interpellation angående vissa äldre statstjänstemäns pensionsförhållanden m. m., erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Lundqvist har frågat om jag är i tillfälle att upplysa kammaren om hur det för närvarande ligger till med en del spörsmål angående vissa äldre statstjänstemäns pensionsförhållanden och när något resultat av de pågående utredningarna i dessa ämnen kan förväntas.

Samtliga av interpellanten berörda frågor sammanhänger med grunderna för den statliga personalpensioneringen. I skilda sammanhang framförda önskemål om en reformering av denna har ju som bekant lett till att en särskild utredning, 1951 års pensionsutredning, tillsatts med uppgift att i ett sammanhang pröva pensionsfrågorna. Olika omständigheter har nödvändiggjort att låta denna utredning först och främst avse en förutsättningslös analys av de principiella grunderna för pensioneringen. Det har befunnits så mycket mera angeläget att en sådan analys nu genomföres som någon utredning av personalpensioneringens komplicerade grundfrågor inte tidigare verkstälts och diskussionen i pensionsfrågorna därför blivit rätt förvirrad. Jag vill peka på några omständigheter, som enligt min uppfattning i särskild grad påkallar att man inte fortsätter med partiella reformer utan att kunna bygga på ett allmänt principiellt ståndpunktstagande.

I diskussionen om den statliga personalpensioneringens utformning har man

kunnat skönja en mycket tydlig tendens att påyrka förbättringar på olika punkter utan att beakta vare sig pensionsfrågornas samband med lönefrågorna eller alternativet att tillgodose önskemålen genom en omfördelning av förmånerna inom oförändrad kostnadsram. Man har till stor del utgått från de för de statsanställda mest gynnsamma pensionssituationerna såsom något självfallet och påyrkat förbättringar i övrigt, varvid man bl. a. analogivis åberopat den relativa avvägning mellan förmånerna för olika fall, som till följd av premiereservsystemet är karakteristisk för den privata pensioneringen. Då man bedömer de olika yrkanden om förbättrade pensionsvillkor, som framställts från vissa personal- och pensionärsgrupper, bör man emellertid inte glömma det naturliga sambandet mellan pensions- och lönefrågorna vid en av arbetsgivaren ordnad pensionering. Detta måste givetvis gälla också frågan om särskilda förbättringar av pensionerna för dem, som redan lämnat statstjänsten och vilkas löner inte kunnat avvägas med beaktande av kostnaderna för sådana förbättringar.

Enligt vad jag under hand inhämtat, beräknar 1951 års pensionsutredning att kunna avge ett principbetänkande under nästa år. Vad angår spörsmålet om pensionerade statstjänstemäns förhandlingsrätt vill jag erinra om att denna fråga är beroende bl. a. av den pågående överarbetningen av 1948 års förhandlingsrättskommittés förslag och dessutom sammanhänger med den allmänna frågan om pensionärs förhandlingsrätt inom den privata sektorn.

Herr LUNDQVIST (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr civilministern för vänligheten att besvara min interpellation och att göra detta så snabbt som har skett. Jag behöver väl knappast tillägga, att min tacksamhet

Ang. vissa äldre statstjänstemäns pensionsförhållanden m. m.

skulle ha varit ännu större, om inte inehållet, åtminstone för mig, tett sig så föga hoppingivande, ja, rent av nedslående.

Jag behöver säkerligen inte inför herr statsrådet närmare utveckla, vilken väsentlig vikt det stora flertalet statspensionärer fäster vid en snar och tillfredsställande lösning av åtminstone flertalet av de spörsmål som alltjämt ligger under beredning hos 1951 års pensionsutredning. Stämningen bland statens gamla trotjänare är säkerligen vid detta laget alltför väl bekant även för herr statsrådet.

Jag skall inte heller trötta med att här närmare redogöra för alla de olika spörsmål som jag i min interpellation räknat upp. De är säkerligen på grund av alla tidigare diskussioner här i riksdagen redan ganska väl kända också av kammarens ärade ledamöter.

Herr statsrådets svar har emellertid överraskat mig särskilt på vissa punkter.

Civilministern framhåller, att samtliga de frågor, som berörts i interpellationen sammanhänger med grunderna för den statliga personalpensioneringen och att olika omständigheter har nödvändiggjort att låta den igångsatta utredningen först och främst avse en förutsättningslös analys av de principiella grunderna för pensioneringen. Det låter, herr statsråd, väldigt märkvärdigt detta. Det har, fortsätter herr statsrådet, befunnits så mycket mera angeläget, att en sådan analys nu genomföres, som någon utredning av personalpensioneringens komplicerade grundfrågor inte tidigare verkstälts. Jag hoppas, att herr statsrådet inte tar illa upp, om jag säger, att åtminstone för mig ter sig detta resonemang mycket svårförståeligt. Eller menar verkligen herr statsrådet på allvar, att inga tidigare pensionsförfattningar o. d. eller inga pensionsregleringar under de gångna åren skulle ha föregåtts av vederbörliga utredningar? Det låter ju otroligt. Jag gör detta uttalande, även om jag självfallet inte nu på stående fot kan i detalj närmare belysa förhållandena, eftersom jag inte haft tid att ingå härpå.

Jag kan inte heller se, att samtliga av mig i interpellationen berörda frågor är av den art och omfattning, att de alla kan sägas sammanhånga med själva grunderna för den statliga personalpensioneringen. Att vissa frågor gör det skall jag gärna och oreserverat medge — jag tänker främst på förhållandet mellan tjänste- och folkpension.

Den för de äldre pensionärerna ur såväl rättvise- som ekonomisk synpunkt så väsentliga frågan om förhöjning av äldre tjänste- och familjepensioner i anledning av de omfattande lönegradsuppflyttningarna åren 1951, 1952 och 1953, kan jag emellertid inte finna är av den karaktär, att den i och för sig kan kräva en »förutsättningslös analys av de principiella grunderna för pensioneringen». Vad som här är eller i varje fall synes mig vara av grundläggande betydelse är statsmakternas beslut och vederbörande statsrådsuttalanden i pensioneringsfrågan år 1947, då statsmakterna ju drog ett streck över alla äldre pensioner och gav alla pensionärer, äldre såväl som nyutträdande, samma pensionsbelopp.

Jag vet väl, att herr statsrådet tidigare gjort gällande, att förutsättningarna icke är desamma nu som år 1947. Formellt är detta måhända riktigt men icke reellt. Det går inte att — som tidigare gjorts — utan vidare förneka, att de lönegradsuppflyttningar, som skedde 1951, 1952 och 1953, till alldeles övervägande del hade ren löneregleringskaraktär. När, som skedde t. ex. vid försvarret, 100 procent av de anställda — utan någon prövning och utan någon skärpning av kvalifikationskraven — erhöll lönegradsuppflyttning, då synes det i varje fall mig omöjligt att göra gällande, såsom inrikesministern, statsrådet Hedlund, gjorde i årets valdebatt i radion, att den löneuppflyttning, som dessa år hade skett, hade berott på inrättandet av högre tjänster och att alltså, om även de äldre pensionärerna skulle få del och glädje av dessa ändringar, skulle de då få pension för en högre tjänst än vad de innehade vid avgången från respektive befattningar.

Ang. vissa äldre statstjänstemäns pensionsförhållanden m. m.

Även i de fall då inte, såsom vid försvaret, varenda befattningshavare utan vidare uppflyttades, är det säkerligen statsrådet väl bekant, att nära nog som regel det alldeles övervägande antalet hela grupper — utan varje som helst ansökningsförfarande, prövning eller ledigförklarande av tjänsten — uppflyttades. Vid statens järnvägar, för att nu endast ta ett enda exempel, uppflyttades ju på detta sätt — jag skulle tro — mellan 90 och 100 procent av hela SJ-personalen.

Jag har tidigare här i kammaren sagt, och jag vill upprepa det, att ingen lär kunna övertyga någon, som är det allra minsta insatt i de praktiska förhållandena, om att den verkliga innebörden av dessa omfattande tjänsteförteckningsförflyttningar av hela grupper skulle vara av sådan väsentligt annan art än om det hade skett en lönereglering, att det därför skulle saknas anledning att nu justera några äldre pensioner. Jag upprepar också vad jag sade här i kammaren i pensionsdebatten den 2 december 1953, att när det gäller hela gruppuppflyttningar är det min bestämda uppfattning, att de moraliska skälen nu är minst lika uppenbara och starka som de var år 1947. Jag betonar nu som tidigare de *moraliska* — rent juridiskt föreligger det väl, såvitt jag förstår, inga förpliktelser för statsmakterna, nu lika litet som 1947.

Det är klart att frågan kan sägas ligga något annorlunda till i de fall, då icke hela grupperna uppflyttades i lön. Såvitt jag förstår, kan det emellertid inte behöva möta alltför stora svårigheter att komma till rätta även med dessa fall — bara den goda viljan finns.

Jag har inte kunnat undvika att även i dag alldeles särskilt uppehålla mig just vid denna fråga om de äldre pensionerna, därför att de gamla pensionärerna över lag anser just detta avsteg från statsmakternas handlingssätt 1947 som upprörande orättvist. Jag är medveten, herr statsråd, om att detta är ett hårt omdöme, men min intima kontakt de senare åren med dessa pensionärsgupper har övertygat mig om att det-

ta omdöme motsvarar den allmänna uppfattningen inom de mest skilda grupper av gamla pensionärer.

Jag hade hoppats att i svaret från herr statsrådet få något besked — om än så vagt — som dock kunde tolkas som uttryck för en god vilja från regeringens sida. Jag är ledsen att denna min förhoppning svikits. Uppenbart måste vara — om utredningsarbetet skall fortgå i samma snigelartade takt som hittills — att i varje fall det stora flertalet av just dessa statens gamla trotjänare, som redan länge gått och väntat och hoppats på att en gång, om också sent, få röna något av samma välvilliga behandling från staten-arbetsgivarens sida, som skedde 1947, aldrig får uppleva den dagen.

Sedan vill jag endast säga några ord om pensionärernas förhandlingsrätt. Redan år 1945 hemställde ju riksdagen om utredning i syfte att bereda förhandlingsrätt åt arbetstagarförening med avseende å till denna anknutna pensionärer. Då emellertid ingen utredning hade igångsatts till år 1952, interpellades socialministern i ärendet. I interpellationssvaret meddelades att remissbehandlingen av förhandlingsrättskommitténs betänkande befann sig i sitt slutskede och att det därför kunde starkt ifrågasättas, om det vore tillrådligt att i det sammanhanget igångsätta en särskild utredning.

Vid 1953 års riksdag väcktes då i avslutning till denna interpellation en motion med begäran om utredning och förslag rörande sådan ändring i olika vederbörande lagar och författningar, att någon tvekan inte behövde råda därom att vederbörande förening ägde förhandlingsrätt jämväl för till föreningen anslutna medlemmar, vilka avgått ur tjänst med pension. I motionen begärdes vidare utredning och förslag rörande de villkor, enligt vilka förhandlingsrätt kunde tillkomma förening av pensionerade arbetstagare i förhållande till den eller de arbetsgivare som utger pension.

I den skrivelse, som riksdagen med anledning av denna motion beslöt av-

Ang. vissa äldre statstjänstemäns pensionsförhållanden m. m.

giva till Kungl. Maj:t, underströk utskott och riksdag betydelsen av att frågan måtte få en för pensionärerna tillfredsställande lösning. Utskottet förutsatte att problemet skulle beaktas vid de fortsatta undersökningarna rörande förhandlingsfrågorna, och riksdagen godtog även detta uttalande.

Sedan dess har mig veterligt, herr statsråd, intet avhört i frågan, bortsett från ett uttalande mera i förbigående av herr statsrådet inför konserthusmötet med pensionärerna hösten 1953. I det närmaste tio år har alltså hunnit förflyta, sedan riksdagens initiativ i denna fråga togs. Man får ju säga, att statens kvarnar mal förskräckligt långsamt ibland — men inte alltid, som känt.

Jag nöjer mig med vad jag nu har uttalat, men jag kan inte sluta utan att säga herr statsrådet, att interpellationssvaret för mig har varit en verklig besvikelse. Jag vill emellertid tillägga att jag omöjligt kan tänka mig, med den kännedom om statsrådet Lingman som jag fått under många tidigare år på vårt gemensamma arbetsfält, att han i själ och hjärta kan vara så litet intresserad av en snar och tillfredsställande lösning av dessa olika, viktiga frågor, som interpellationssvaret tyvärr måste anses ge vid handen. Därför tillåter jag mig än en gång — och det är den sista — att vädja till herr statsrådet att, i den mån han också i fortsättningen kan komma att ta befattning med dessa för pensionärerna så väsentliga frågor, göra en yttersta kraftanstängning för att äntligen få till stånd en snar och hygglig lösning av de olika frågorna.

Med dessa ord ber jag än en gång att få understryka tacksamheten för att interpellationen har blivit besvarad.

Herr statsrådet LINGMAN:

Herr talman! Herr Lundqvist har i sitt anförande gett uttryck för mycket stort missnöje över innehållet i svaret. Han uppehöll sig särskilt vid en punkt, där det säges att inga tidigare utredningar har sysslat speciellt med grunderna för pensioneringen, och han hänvisade till

att pensionsförbättringar vid olika tillfällen genomförts.

Jag skall inte vara så insinuant som herr Lundqvist tillåtit sig vara både sitt anförande nu och i olika sammanhang tidigare — jag förstår egentligen inte vad det skall tjäna till, då han avslutar sitt yttrande i dag med ett synnerligen vänligt uttalande — men om det kan ligga någon mening i anmärkningar av det slaget, skulle man möjligen kunna säga att herr Lundqvist själv i sitt anförande på ett utomordentligt sätt visade, att det behövs en närmare granskning av grunderna för pensioneringen. Man har tidigare i pensionsdebatten alltid talat om pensionen som en intjänt förmån, men det har visat sig att innebörden i detta är ganska dunkel, när man kommer närmare in på problemen och försöker att från olika håll bena upp dem. Vad som skall menas med oantastbarhet sammanhänger med den betydelse man ger begreppet intjänt förmån; den frågan är lika dunkel, och jag tror inte att den har klarlagts genom att herr Lundqvist åberopar nya skäl, nämligen moraliska. Risken är att man glider ut i allmänna talesätt, så att man inte får något att hålla i.

Tyvärr har det varit så, att man under årens lopp aldrig gett sig tid att gå till botten med frågorna om hur pensionen och pensionsrätten skall byggas upp; man har varit alltför angelägen att i stället åstadkomma önskade förändringar i pensionerna. Jag tror att vi inte kan fortsätta i det oändliga på detta sätt, utan att vi måste skapa en grundval som håller både när det gäller den anställde, som i framtiden skall bli pensionär, och de nuvarande pensionärerna då det är fråga om förändringar i deras villkor.

Jag vet inte, om det hjälper, men jag är mycket angelägen att framhålla att jag inte alls är ointresserad för pensionärerna — de som hört herr Lundqvists anföranden både här och i andra sammanhang måste ju få den uppfattningen. Med tanke på allt det arbete vi inom civildepartementet får lägga ner på pensionsfrågorna, måste jag säga att man

Ang. vissa äldre statstjänstemäns pensionsförhållanden m. m.

får lära känna förhållandena så väl, att man dels kommer underfund med att det inte är lika lätt att lösa problemen i departementet som i en talarstol, och dels att det finns anledning att reda upp vad man menar med de olika talesätten.

För inte så länge sedan gjorde riksdagens revisorer ett påpekande rörande krånglet i det statliga lönesystemet, och vi skall inte förneka att det finns fog för dessa anmärkningar. Men om man börjar på att fundera över hur krånglet har uppkommit, tror jag att var och en av riksdagens ledamöter erinrar sig vilka krafter som ligger bakom varje gång det skall ske förändringar för tjänstemännen. Under den tid tjänsteförteckningskommittén arbetade — den hade ett mycket stort arbetsfält — framställdes det upprepade interpellationer, där den långsamma takten påtalades. Detta verkade pådrivande på utredningen: den skulle gå fortare, fortare! Här till kom naturligtvis också trycket från organisationerna. För en utredning, som arbetar under en sådan hets, är det mycket svårt att hinna med de överblickar, som skulle vara nödvändiga, och det är på samma sätt när det gäller pensionsfrågan.

Om lönebestämmelserna för närvarande är besvärliga, så är det i ännu högre grad fallet beträffande pensionsbestämmelserna. Finns det då inte anledning att se till, att man inte lappar på ytterligare och skapar ett ännu svårare förhållande? Är det inte anledning att man då rättar till det hela från grunden, så att man kan bygga på förmånerna mera logiskt, och inte bara lägger på litet då och litet då utan att veta, hur det hela kommer att fungera.

Då det gäller de äldre pensionärerna, skall jag inte gå in på något meningsutbyte med herr Lundqvist om det angelägna i att vad som skall göras skall göras så fort som möjligt. Jag tycker att vi kan utrensa det talet ur diskussionen, att den ene är mycket intresserad och den andre inte alls intresserad. Jag är lika intresserad som någon annan av att ojämnheter skall rättas till och att justeringar skall ske, där behov av sådana

föreligger. Jag har också vid personliga samtal med ledamöterna i pensionsutredningen framhållit det angelägna i att utredningen så snart som möjligt kommer med sina förslag, så att de kan tagas upp till behandling och bli föremål för beslut. Jag har vid flera tillfällen framhållit detta, men jag har inte helt kunnat bortse från alla de svåra problem, som utredningen har fått i uppdrag att försöka lösa. Att de har blivit så svåra beror till mycket stor del på att man tidigare inte har gått till grunden med dem utan har byggt på litet efter hand. Jag tror att de blir mera lätthanterliga i fortsättningen, om man kan få en bättre grund att bygga på. Det är det frågan gäller — det framgår ju tydligt av direktiven till utredningen — och utredningen har nu förklarat, att den anser det vara möjligt att under nästkommande år lägga fram förslagen.

Herr LUNDQVIST (h):

Herr talman! Jag vet inte vilka allvarliga insinuationer det var som herr statsrådet reagerade inför. Jag har endast konstaterat, att behandlingen av frågorna dragit ut på tiden, och jag har beträffande arbetet inom 1951 års pensionsutredning talat om snigelfart. Jag skulle vilja fråga herr statsrådet, om statsrådet anser att det är överdrivet.

Jag kan ju till kännedom för de kammarledamöter, som inte haft tillfälle att kontrollera den saken, meddela, att dessa frågor nu i nära fyra år — kommittén tillsattes ju i februari 1951 — legat för behandling i pensionsutredningen. Jag säger »legat» för behandling. Av riksdagsberättelsen framgår, att kommittén under år 1951, alltså under dess första år, höll fem sammanträden. Under år 1952 hade man orkat med fyra sammanträden och först under år 1953 — jag skulle tro närmast efter konserthusmötet i Stockholm — vart det litet bättre fart, då man kom upp i fjorton sammanträden. Hur det är i år vet jag inte.

Jag tror för min del, att även herr statsrådet — det framgick ju också i viss mån av det sista som herr statsrådet

Ang. vissa äldre statstjänstemäns pensionsförhållanden m. m.

sade — delar min uppfattning, att här har förekommit en tidsutdräkt, som måste anses vara mycket beklaglig, för att nu inte använda något alltför starkt uttryck som jag skulle kunna riskera att få anmärkning för från herr statsrådets sida.

Herr statsrådet sade också, att mitt anförande tydligt visade, att det behövs en översyn från grunden, därför att jag nu tillåtit mig att föra in också moraliska synpunkter på den här frågan. Det kan ju låta hemskt. Jag tycker emellertid inte, att det är någonting att skämmas för om man vågar gentemot staten som arbetsgivare hävda, att den också skall ta moraliska hänsyn. Men det är ju annars inte jag som här har infört de moraliska synpunkterna, utan det gjorde väl de som satt i regeringen år 1947 och som då beslöt, utan att ha någon juridisk skyldighet till det, att de pensionärer, som hade en pension av äldre slag, skulle få samma förmåner som nya pensionärer. Jag har låtit påskina att när man förhalat en fråga på detta sätt, ger det ett intryck av att man inte är särskilt starkt intresserad av att den skall klaras upp. Jag vidhåller den meningen.

Jag håller sedan gärna med herr statsrådet om att mycket naturligtvis skulle vara vunnit, ifall man finge bryta upp det hela från grunden och lägga upp ett raklinjigt, saklinjigt system, som inte skulle vara så svårt att tillämpa. Allt detta är jag med på utom när det gäller de äldre statstjänstemännens pensionsförhållanden. De har, herr statsråd — mänskligt att döma — inte tillräckligt lång tid kvar att leva för att kunna avvakta ytterligare en period på fyra, fem år till dess att även denna fråga skulle bli löst. Det stora flertalet har väl redan lagt sig till ro, skulle jag tro, och skall det behöva dröja många år till, behövde ju denna utredning inte fullföljas, ty det skulle då inte finnas många kvar, som kunde få någon glädje av en eventuell förbättring i detta avseende. Av den anledningen menar jag att det finns all anledning att verkligen försöka forcera fram någonting som bygger på samma humana inställning från statens sida till

sina pensionärer, som kom till uttryck år 1947. Jag medger, att det i vissa sådana fall, då det inte rör sig om hela grupper, kan möta svårigheter att genomföra förbättringar hundraprocentigt, men man kan säkerligen komma ganska långt i de fall det här gäller.

Jag tar fasta på att herr statsrådet här sagt, att herr statsrådet är lika intresserad som någon annan för att få en snar lösning till stånd. Jag är tacksam för detta uttalande, och jag är också tacksam för att herr statsrådet till 1951 års pensionsutredning riktat en — som jag hoppas — allvarlig uppmaning att här verkligen försöka få fram en lösning av frågorna så snart som möjligt. Jag vill också erinra om att det i de direktiv, som herr statsrådet på sin tid lämnade 1951 års pensionsutredning, också angavs som en möjlighet, om så skulle behövas, att lägga fram förslagen i olika etapper. Om man noggrant undersökt saken, hade man kanske utan någon allvarlig olägenhet kunnat tillämpa just detta alternativ, som i direktiven använts.

Herr statsrådet LINGMAN:

Herr talman! Det tycks inte råda så stor skillnad mellan herr Lundqvists och mina synpunkter i denna fråga, ty herr Lundqvist erkänner ju i sitt senaste anförande, att det föreligger behov av en renodling på det område det här rör sig om. Det innebär ju att vi kommer betydligt närmare varandra.

När det gäller att bedöma utredningsarbetet är det väl vanskligt att bara räkna antalet sammanträden, då en utredning ju kan bedriva mycket omfattande och långtgående undersökningar såsom förberedelser till sammanträdena. Det är ju vad som har varit nödvändigt i detta fall.

Herr Lundqvist förstår nog vid litet närmare eftertanke vad jag avsåg med mina »insinuationer». Han använde nu liksom tidigare uttrycket »att saken borde kunna ordnas, bara den goda viljan fanns». Jag menar att detta måste tyda på att herr Lundqvist anser att det inte

Om startande av vissa förädlingsindustrier i Norrland.

finns någon god vilja. Det är detta jag protesterar mot, ty min vilja är lika god som herr Lundqvists.

Herr LUNDQVIST (h):

Herr talman! Jag vidhåller nog, herr statsråd, min uppfattning om den goda viljan. Jag tror, att den finns hos herr statsrådet, men den kanske inte finns hos alla som är delaktiga i avgörandet. Om den goda viljan hade funnits, borde det ha varit möjligt att nu ge dessa äldre tjänstemän en pensionsförhöjning likaväl som år 1947; det kan inte ha behövts alla dessa år för att klara ut den frågan. Detta är min uppfattning, och den vidhåller jag, även om herr statsrådet anser, att det är ett orättvist omdöme om honom och hans kolleger inom regeringen.

Herr statsrådet konstaterade sedan med glädje att vi närmast oss varandra genom att jag här erkänt, att det vore fördelaktigt att få en sådan här grundlig utredning till stånd. Det är i och för sig riktigt, men vi skulle kunna komma varandra ännu mycket närmare, herr statsråd, ifall herr statsrådet å sin sida ville ansluta sig till min ståndpunkt när det gäller de äldre pensionärerna och deras trängande behov av den förbättring, som jag hela tiden talat för.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 222, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 42 § 1 mom. lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälningar, att till utskottet från delegerade för riksdagens verk inkommit framställningar

1) angående tillämpning vid riksdagens verk av statens grundlöneförordning m. m.; och

2) angående bestämmelserna om förhandlingsrätt för tjänstemän vid riksdagens verk.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till reglemente angående förvaltningen av riksförsäkringsanstaltens yrkesskadeförsäkringsfond, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om startande av vissa förädlingsindustrier i Norrland.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 159, i anledning av väckta motioner om bildande av ett statligt aktiebolag med uppgift att i Norrland starta vissa förädlingsindustrier.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Helmer Persson* och *Ola Persson* (I: 69) och den andra inom andra kammaren av herrar *Holmberg* och *Hagberg* i Stockholm (II: 95), hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till bildandet av ett statligt aktiebolag med uppgift att i Norrland starta förädlingsindustrier i större skala med malmerna som råvarubas samt att planerna för denna nya företagsamhet måtte utformas under hänsynstagande till arbetskrafts- och samsällsättningsproblem, som förefunnes i de olika norrlandslänen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 69 och II: 95 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Det är många och visa statsmännaord, som fällts om Norrland, dess många och skiftande problem. På sin tid förklarade Gustav Vasa i ett brev till norrlänningarna bland annat: »Alla sådana ägor, som obbyggda ligga, höra Gud, Konungen och Sveriges krona till och ingen annan.»

Om startande av vissa förädlingsindustrier i Norrland.

Detta Gustav Vasas testamente har man sedan länge upphävt. När kapitalismen gjorde sitt inträde på den norrländska arenan, gjorde den på en gång Gud egendomslös. Skogsbolagen och staten blev rörande eniga om att genomföra denna gudlösa expropriation. Kapitalismens devis kom att lyda: »Ni skall inga andra gudar hava jämte mig.» Statsutskottets utlåtande i anledning av vår motion om ett statligt aktiebolag med uppgift att i Norrland starta förädlingsindustrier i större skala med malmerna som råvarubas gör förvisso också anspråk på att vara mycket visa statsmännaord. Så särdeles mycket har inte utskottet behövt bryta sig, för att komma fram till ett avslagsyrkande på vår motion. Allting är ju nu för tiden så enkelt och bekvämt — man hänvisar bara till pågående utredningar och saken är klar. Nog har det skojats åtskilligt med Norrland och norrlänningarna. Frågan är väl bara, hur länge detta kommer att tolereras av den norrländska befolkningen. När man nu hänvisar till utredningar som motivering för avslag på vår motion så finns det all anledning från vår sida att bland annat påvisa följande. I oktober månad var det precis 50 år sedan den första norrlandsutredningen redovisade sitt arbete. Den andra stora norrlandsutredningen lämnade sitt sista betänkande så sent som år 1948. Vid sidan av dessa stora utredningar har länsutredningar arbetat och också redovisat sina synpunkter. Kan man säga att den för Norrland primära frågan blivit löst genom dessa utredningar? Nej, det kan man inte säga. Detta är givetvis inte utredningarnas fel, utan detta har vi att söka i olika regeringars och riksdagsmajoritetens ovilja att beträda de vägar, som verkligen skulle ge det åsyftade resultatet.

Den primära frågan för Norrland är att få fram ett mångsidigt näringsliv, som kan ge sysselsättning och försörjning åt dess snabbt växande befolkning. Denna fråga har icke blivit löst. Ja, man kan skärpa det ytterligare genom att säga: den har knappast avancerat någonting alls.

Här kommer förmodligen någon att säga: Detta påstående är fullt av överdrifter. Men fakta talar ju sitt tydliga språk. Under perioden 1940—1952 har Norrland i den inrikes omflyttningen gjort en nettoförlust på ca 70 000 personer i de mest arbetsföra åldrarna. Man beräknar att 70 000 15-åringar representerar en kostnad av över en miljard kronor. Och i denna summa är då inte medräknade avsevärda statliga utgifter. Detta sparkapital har norrlänningarna fått skänka bort till storindustrierna i mellersta och södra Sverige. Aldrig någonsin har utflyttningen från norrlandslänen varit så stor som under den senaste tioårsperioden. De nya industrier som tillkommit har inte alls varit mäktiga att absorbera de väldiga arbetskraftsreserver som uppstått. Sysselsättningsproblemet för den raskt växande befolkningen har ytterligare skärpts. Det har tillfälligt kunnat lösas genom massutflyttning till andra delar av landet, där industrien expanderat i avsevärt raskare takt än befolkningstillväxten. Men denna lösning har varit till nackdel för den norrländska befolkningen. Ja, man kan också säga att den varit till nackdel för de arbetande i andra delar av landet.

Varför utbygges industrien i andra delar av landet så, att nära 100 000 människor måste importeras under en 15-årsperiod från norrlandslänen? Varför bygger man inte industrierna, där folket och även råvaran finnes? Av den enkla anledningen att storkapitalet finner det förenligt med sina ekonomiska intressen att handla som det gör. Detta är ingenting nytt. Denna sanning är precis lika gammal som kapitalismen själv. Men likväl tycks man vilja fortsätta med illusionsmakeriet och göra gällande att någonting mystiskt kommer att inträffa, som skall medföra att det svenska storkapitalet kommer att sätta in kapital för att bygga upp ett mångsidigare näringsliv i Norrland. Ingenting av detta kommer att inträffa. Ju förr man befriar sig från den illusionen, desto bättre för de norrländska länens framtid.

Nu säger utskottet att regeringen tillkallat en särskild utredningsman med

Om startande av vissa förädlingsindustrier i Norrland.

uppgift att inventera kvarstående olösta norrlandsfrågor. Men de frågorna är väl redan inventerade. Den avgörande norrlandsfrågan handlar om att få fram ett näringsliv som ger folk sysselsättning. Av utskottets formuleringar får man den uppfattningen att nu återstår det bara att lösa några kvarstående sekundära norrlandsfrågor. Men är det inte meningen att först lösa de mest brännande problemen för Norrland, nämligen att ge folket full sysselsättning? Är det inte meningen att vidtaga åtgärder för att hindra att ytterligare 70 000 ungdomar under den kommande tioårsperioden skall tvingas lämna norrlandslänen?

Svarar man ja på dessa frågor, så återstår bara att få fram ett handlingsprogram för Norrland. Vem vill här stiga upp och förklara, att det privata kapitalet kommer att fixa de primära norrlandsfrågorna? Ingen kan på allvar göra detta. Vi har i vår motion pekat på den enda utväg som finns för att på ett grundläggande sätt gripa sig verket an med att bygga ut näringslivet i Norrland. Vårt förslag har inte tillkommit genom en handrörelse i tomma luften. Det grundar sig på de historiska lärdomar vi har dragit av kapitalismens framfart i Norrland; det har tillkommit med utgångspunkt från den praktiska verksamhet som bl. a. Statens skogsindustrier bedrivit i Norrbotten liksom Norrbottens järnverk jämte andra statliga företag. Vi har en rad positiva erfarenheter att bygga på, men uppslagen måste utvecklas vidare. Staten har hittills i regel endast ingripit i katastrofsituationer. Så kan det inte få bli i fortsättningen. För länge sedan borde egentligen statsmakterna ha ingripit på ett storstilat sätt och i statlig regi byggt upp ett mångsidigt näringsliv i de norrländska länen. Försummelserna på detta område måste snabbt repareras. Som ett led däri har vi föreslagit att riksdagen skall vända sig med en hemställan till regeringen att bilda ett statligt bolag för näringslivets allsidiga utveckling i Norrland. Att ta positiv ställning till detta förslag står på intet sätt i motsättning till de redan beslutade utredningarna. Behoven för

Norrland är redovisade. Vägarna att komma till rätta med de avgörande norrlandsproblemen är utstakade. Det återstår bara att handla i enlighet med folkviljans krav.

Storkapitalet i vårt land har egentligen inte gjort någon hemlighet av sin fientlighet gentemot näringslivets utbyggnad i Norrland i statlig regi. Det har dokumenterats många gånger. Är det nu av rädsla för storkapitalet man väjer undan för storstilade statliga initiativ i Norrland? Under alla förhållanden kommer snart den tidpunkt, när man måste välja mellan vänskap med storfinansen och vänskap med folket. Skall riksdagsmajoriteten handla efter storkapitalets önskemål, så löses inte de norrländska länen försörjningsfrågor. Vill däremot riksdagsmajoriteten tillmötesgå folkets önskemål så kommer den förr eller senare att tvingas acceptera den linje som dragits upp i vår motion om åtgärder att utveckla det norrländska näringslivet.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionerna nr 69 i första kammaren och nr 95 i andra kammaren.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Så till vida har ju utskottet behandlat den föreliggande frågan knapphändigare än den siste ärade talaren som utskottet inte börjat med utvecklingen från Gustav Vasas tid och följt den fram till nu. Utskottet har haft att gå ut ifrån de motioner som har väckts, som är likalydande i båda kammarna och som består av fem trycksidor. Vi har sett på motionens innehåll, och vi har sett efter vad riksdagen tidigare har begärt att Kungl. Maj:t skulle göra i frågan och vad Kungl. Maj:t har gjort i anledning av dessa framställningar från riksdagens sida.

Utskottet har då funnit att åtgärder har vidtagits som syftar till att leda fram till positiva förslag på vissa avgränsade områden. Den enmansutredning, som skall se på de kvarstående norrlandsfrågorna, kan komma att strä-

Om vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m.

ka sig över vida fält, och man vet inte vilka förslag utredningsmannen kan komma att framlägga. Vi har då i enlighet med vanlig riksdagspraxis sagt oss, att så länge den utredningen inte är färdig, kan vi inte rimligen begära, att Kungl. Maj:t skall börja vidtaga åtgärder för nya utredningar. Riksdagen har ju också i år i anledning av bankoutskottets förslag i dess utlåtande nr 17 begärt en översyn av näringslivets förhållanden och förslag att förbättra dessa förhållanden i Tornedalen, och vi anser att rent praktiska skäl talar för att det är bättre att vi får se resultatet av denna begränsade utredning, innan vi ger oss in på någonting nytt.

Herr talman! Detta är det huvudsakligaste av våra skäl, som vi har redovisat i det föreliggande utlåtandet och som gör att vi inte kan komma fram till något annat förslag än ett avstyrkande av de väckta motionerna. Jag finner dessa skäl vara så starka och bärande, att jag nödgas vidhålla dem, och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 160, i anledning av väckt motion angående utredning av frågan om ledarhundar till de blinda, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 60, i anledning av väckt motion angående ändrade bestämmelser om restitution av regleringsavgift och regleringsbidrag under fettvaruregleringen, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 61, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 331 av herr *Björnberg* och II: 430 av herr *Edström* hade hemställts, att riksdagen måtte antaga i motionerna införda förslag till

1) förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

2) förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt.

I motionerna hade, i syfte att ernå lättnad i beskattningen av förmögenhet, yrkats dels att skattepliktsgränsen för äkta makar skulle höjas till 75 000 kronor och dels att vid taxering till statlig inkomstskatt skattskyldig skulle få åtnjuta avdrag för förmögenhetsskatten. I anslutning till sistnämnda yrkande hade tillika föreslagits en viss skärpning av förmögenhetsskatteskalen.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 331 av herr *Björnberg* och II: 430 av herr *Edström* om vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Spetz*, *Söderquist*, *Kristensson* i Osby, *Kollberg* och *Strandh*, vilka ansett, att utskottets motivering bort erhalla den ändrade lydelse, reservationen visade;

II) av herrar *Velander* och *Nilsson* i Svalöv, som under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 331 av herr *Björnberg* och II: 430 av herr *Edström* ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till sagda motioner, antaga i reservatio-

Om vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m.

nen införda förslag till förordningar i nys angivna ämnen.

I den i herr *Spetz* m. fl. reservation förordade motiveringen hade anförts bland annat:

»I principiellt hänseende anser utskottet — — — de i motionerna framlagda förslagen välmotiverade. Det statsfinansiella utrymmet för skattesänkningar är emellertid begränsat. Med hänsyn härtill anser utskottet att de föreslagna lättnaderna i förmögenhetsbeskattningen bör tills vidare anstå. En lättnad i den statliga inkomstbeskattningen bör komma i första rummet.»

Herr **VELANDER** (h):

Herr talman! I det föreliggande utskottsbetänkandet möter vi en del spörsmål, som vi dryftat även i tidigare sammanhang. Det rör sig om en höjning av skattepliktsgränsen vid förmögenhetsbeskattningen för äkta makar, en höjning som motionsledes föreslagits till 50 procent i förhållande till den nu gällande. Det rör sig också om en avdragsrätt vid inkomstbeskattningen för förmögenhetsskatten samt, såsom kompensation för det inkomstbortfall som härigenom kan uppkomma, en skärpning av förmögenhetsskatteskalen.

Anledningen till dessa motionsledes framställda förslag sammanhänger väsentligen med att vi i vårt land nått fram till en förmögenhetsskatt, som genom sin hårda progression utgör en hämsko på allt enskilt sparande av något större omfattning, samt att den statliga inkomstskatten och förmögenhetsskatten, staplade ovanpå varandra, ofta leder till det föga rimliga resultatet, att den senare slukar icke blott hela förmögenhetsavkastningen utan åtskilligt därutöver.

Utskottet anstränger sig dock, nu såsom tidigare, att slå vakt om denna ordning och låtsas därvid inte om att förhandenvaron av två eller flera av varandra helt oberoende, starkt progressiva skatter omöjliggör ett beaktande eller i varje fall ett tillbörligt beaktande av skatteförmågan i de olika fallen.

Denna min mening bygger självfallet på den utgångspunkten, att beskattningen regelmässigt bör täckas av den skattskyldiges inkomst. Motsatsen betyder ingenting annat än konfiskation. Den omständigheten, att vi till förebyggande av alltför orimliga beskattningsresultat sett oss nödda och tvungna att i vår skattelagstiftning acceptera den s. k. 80-procentsspärren, inkluderande i viss utsträckning även förmögenhetsskatten, markerar också, om något, att det fiskaliska intresset drivits alltför långt.

Utskottet har — självfallet höll jag på att säga — inte så mycket nytt att komma med. Fältet har ju i stort sett avbetats i tidigare sammanhang. Även hänvisningen till att skattepliktsgränsen vid förmögenhetsbeskattningen reglerades så sent som 1952 och därför icke nu bör rubbas, känner vi också igen sedan i fjol. Dess värde såsom argument måste emellertid framstå såsom tvivelaktigt. Att märka är nämligen, att vi vid den senaste omläggningen av den statliga beskattningen i väsentlig utsträckning accepterade den s. k. tudelningsprincipen för äkta makar — den Ebon Anderssonska linjen alltså — för inkomster upp till 15 000 å 16 000 kronor och att denna princip väl också måste leda till konsekvenser även vid förmögenhetsbeskattningen. Från sådan utgångspunkt kan till och med ifrågasättas, huruvida icke motionärerna hade kunnat gå ett steg längre, kanske till en skattepliktsgräns för äkta makar, dubbelt så hög som för ensamstående. För min del finner jag dock motionärernas förslag i denna del, åtminstone i nuvarande läge, väl avvägt.

När utskottet söker hävda, att, då den direkta statsskatten utgöres i förhållande till såväl inkomst som förmögenhet, det icke lärer stå i överensstämmelse med skattelagstiftningens principer att vid skattens utmätande avdrag medges för någon del därav, är detta icke så lätt att begripa. Den av motionärerna åberopade parallellen med den kommunala skatten, som utskottet här riktat sig emot, bottnar ju, såvitt jag förstått, i det förhållandet, att belastningen av

Om vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m.

den särskilda förmögenhetsskatten växlar i utomordentligt hög grad med hänsyn till den starkt skiftande förmögenhetsavkastningen. Resultatet blir då, att i det ena fallet avkastningen icke förslår till förmögenhetsskattens gäldande, under det att i det andra en viss behållen inkomst kvarstår.

Om motionärerna inte har så lätt, som utskottet måhända finner önskvärt, att ställa principen om jämlikhet i beskattningen i bakgrunden, bör de icke lastas därför. Det måste också förlåtas dem, att de icke finner det rimligt att belasta en inkomst, som tagits i anspråk för gäldande av förmögenhetsskatten och som sålunda ur skatteförmågesynpunkt är att anse som obefintlig, med ytterligare en starkt progressiv inkomstskatt.

Det bör slutligen i sammanhanget hållas i minnet, att den maximala marginalskatten med nu gällande ordning överstiger 100 procent, så länge icke förmögenhetsavkastningen nått upp till 5,74 procent. Till jämförelse kan hänvisas till att enligt den utredning, som förebragts i det av vissa reservanter till 1949 års skatteutrednings betänkande avgivna särskilda yttrandet, den sammanlagda marginalskatten vid införande av avdragsrätt för förmögenhetsskatten i kombination med den av motionärerna föreslagna förmögenhetsskatteskalen i det maximala fallet skulle understiga 100 procent, så länge avkastningen ligger högre än 2,47 procent. Förmögenhetsskatten skulle dock alltså jämt förbli av en så betydande storlek, att den borde tillfredsställa även mycket avancerade fiskaliska anspråk.

Vad här sagts betyder, att rimliga marginalskattesatser i fråga om förmögenhet respektive förmögenhetsavkastning över huvud taget icke står att vinna utan den av motionärerna åsyftade avdragsrätten för förmögenhetsskatten, såvida icke skattesatserna i förmögenhetsskatteskalen sänks i mycket avsevärd grad. Denna sistnämnda möjlighet påpekas också av utskottet, men spörsmålet härom utgör ju något som utskottet i sammanhanget icke anser sig

ha att närmare ingå på. För utskottet gäller det sålunda blott att kunna motivera ett vidblivande eller fasthållande av den tidigare intagna negativa ståndpunkten.

Hur angeläget utskottet är att söka utfinna skäl och synpunkter till stöd för sin inställning till hithörande spörsmål, kommer till starkt uttryck i utskottets betänkande. Utskottet hänvisar där till det numera av 1950 års skattelagssakkunniga framlagda förslaget om förenkling eller rationalisering av taxeringsförfarandet och det av de sakkunniga antydda skattebortfallet i händelse av förslagets genomförande. Då utskottet enbart med hänsyn därtill, alltså förslags framläggande, bortsett från alla andra invändningar som enligt utskottet kan riktas mot motionärernas förslag, anser sig icke kunna tillstyrka bifall till detta, må det ursäktas, om man känner sig något förbryllad. Vad har nämligen den åsyftade förenklingen av deklara-tions- och taxeringsförfarandet att göra med strävandena att för förmögenhetsbeskattningen söka åvägbringa en förnuftig ordning eller i varje fall en förnuftigare ordning än den nu gällande? Ingenting, må man väl våga svara. Vi vet icke ens, om skattelagssakkunnigas ifrågavarande förslag kommer att föreläggas riksdagen eller icke, än mindre vilken form detta till slut kan komma att få.

Detta, det enda nya och för utskottet alldeles avgörande skälet för dess ställningstagande måste sålunda framstå såsom synnerligen svagt.

Jag vågar alltså, herr talman, i anslutning till det anförda, yrka bifall till den vid utskottsbetänkandet fogade, med II) betecknade reservationen.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Denna fråga diskuteras rätt utförligt vid fjolårets riksdag. Det finns därför måhända för mig ingen anledning att ytterligare utveckla de synpunkter som herr Velander här har varit inne på och som vi i folkpartiet i stort sett delar. Att vi inte vare sig i fjol eller

Om vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m.

i år har velat vara med om en ändring i förmögenhetsskatten sammanhänger helt med vår åsikt om att en skattelättnad i första hand bör ta sikte på inkomstskatten. Först bör denna sänkas för, som vi har uttryckt det, samtliga skattedragare och i all synnerhet dem i de lägre inkomstklasserna. I andra eller tredje hand bör förmögenhetsskatten ändras, när det statsfinansiella läget medger en sådan skattesänkning.

Jag vill sålunda, herr talman, hemställa att utskottets yrkande måtte bifallas, men jag yrkar i fråga om motiveringen bifall till reservation nr I.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Det förslag, som högern har yrkat bifall till och för vilket folkpartiets talesman nyss uttalade sin verkliga högaktning, även om han inte ville göra yrkandet till sitt, innebär två saker. Den ena är att man har velat höja det skattefria förmögenhetsmaximum för gifta från 50 000 kronor till 75 000.

Detta gör man först med den motiveringen, att det finns olika ortsavdrag för gifta och ogifta, då det gäller inkomstskatten, och varför skulle det då inte finnas olika gränser för skattefria förmögenheter för gifta och ogifta? Att här tala om ortsavdrag tycker jag vittnar om en viss tankeoreda, om jag får använda det ordet. Ett ortsavdrag avser ju att fastslå en viss elementär levnadskostnad som man inte på något sätt skall drabba med skatt. Denna kostnad har man för ogifta, när det gäller statsskatt, satt till högst 2 000 kronor — det är olika i olika ortsgrupper — och för gifta till högst 4 000 kronor. 4 000 kronor är nog för mycket i jämförelse med 2 000 kronor, men att man satt det beloppet, beror på vissa skattetekniska överväganden. Då två inkomster sammanläggs, skall man ha det dubbla avdraget. I varje fall är detta till för att täcka de elementära levnadskostnaderna.

Vad skulle det då innebära att höja förmögenhetsgränsen upp till 75 000 kronor? Beloppet mellan 50 000 och 75 000 kronor skulle då bli skattefritt för de gifta paren. Detta skulle betyda att man

gav 125 kronor åt de gifta par som har minst 75 000 kronor i förmögenhet, och denna gåva skulle förbli oförändrad, vilken förmögenhet de än har däröver. Alltså skulle denna gåva även tillfalla miljonären. Med ett ortsavdrag i Stockholm på 4 000 kronor såsom gift skulle han få ett extra ortsavdrag för att kunna klara sina elementära levnadskostnader, på 125 kronor i minskad skatt. Kan någon säga att det avdraget är av samma klass som de ortsavdrag vi har på inkomstskatten? Knappast.

Vidare säger man: Här är det fråga om sparsamhet. Man bör stimulera till sparsamhet. Så kan man ju säga när det gäller förmögenheter upp till 50 000 kronor. Där är skattefriheten en stimulans till sparsamhet. Det blir ingen extra skatt på den förmögenheten eller — om man så vill — på den inkomst vederbörande får av förmögenheten. Men nu skulle detta verka sparfrämjande även upp till 75 000 kronor — längre kan det ju inte verka. Om ett par makar har 50 000 kronor och sparar ihop ytterligare 10 000, så att de får 60 000 kronor, skulle de inte få någon förmögenhetsskatt utan slippa ifrån de 50 kronor som nu utgår i förmögenhetsskatt därpå. Jag tycker att det är obegripligt att man kan tro att människor som äger 50 000 kronor och har sådana inkomstförhållanden att de av sina inkomster kan avsätta så mycket att de kommer upp i en förmögenhet av 60 000 kronor, skulle extra stimuleras därtill, om de fick 50 kronor i minskad skatt. Det är helt andra omständigheter som gör att människor sparar. Oftast beror detta i de högre inkomstskikten på att de får pengar över. De har en viss levnadsstandard, och det blir pengar över. Stimulansen av 125 kronor i minskad förmögenhetsskatt är lika med noll.

Det är den ena saken. Den andra, och den större, är att man skulle få dra av förmögenhetsskatten från inkomsten. Detta skulle emellertid vara ett steg tillbaka ur skattelagstiftningens synpunkt. Som de flesta av er säkert minns, hade man förr en förmögenhetsskatt, som var sammanbakad med inkomstskatten —

Om vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m.

utom när man tidvis hade en extra förmögenhetsskatt. Den hette också inkomst- och förmögenhetsskatt. Inkomsten ökades till en början med $\frac{1}{80}$ av av förmögenheten, senare med $\frac{1}{100}$ av förmögenheten. Senare skilde man emellertid dessa skatter åt, så att vi nu har en renodlad inkomstskatt och en renodlad förmögenhetsskatt, vilket förenklar deklarationer och taxeringar. Det blir också enklare att se vad förmögenhetsskatten ger, och man kan bättre avväga vad som vid varje särskilt tillfälle skall drabba inkomsterna och vad som skall drabba förmögenheterna. Nu vill både högern och folkpartiet återigen blanda ihop korten, och det måste betyda ett steg tillbaka ur lagstiftningens synpunkt.

Men, säger man, vi har ju avdragsrätt för kommunalskatt. Den förste talaren i debatten sökte utveckla, att detta måste ha som obehaglig konsekvens att vi också får avdrag för förmögenhetsskatten. Men skillnaden är ju den, att i det förra fallet är det två inkomstskatter man laborerar med, medan i det senare fallet det gäller en inkomstskatt och en förmögenhetsskatt. Inkomstskatten komme då att bli mindre och förmögenhetsskatten oförändrad, men vad som egentligen är effektiv förmögenhetsskatt skulle man inte komma fram till.

Orsaken till att man får minska underlaget för den statliga inkomstskatten med beloppet för den kommunala inkomstskatten och även andra kommunala skatter är närmast — som visst också sades — att den kommunala skattesatsen ju är olika på olika ställen. Genom detta avdrag ville man få en mera likformig beskattning av samma inkomst, om man sammanräknade både stats- och kommunalskatt, på orter med höga och orter med låga kommunala utdebiteringar. Kommunalskatteavdraget är alltså inte jämförligt i detta fall.

Den förste talaren påpekade att man vid vissa kombinationer av inkomst och förmögenhet får en mycket hög marginals-katt. Ja, det är riktigt. Men den råkaste vägen vore väl då att föreslå en sänkning av förmögenhetsskatten. Då

kunde man se vad det innebar. I stället kommer man med denna krumbukt — ty det är en krumbukt — som leder till de mest besynnerliga resultat.

Om två personer har samma förmögenhet av uppmot 200 000 kronor, som drabbas av en förmögenhetsskatt på 1 000 kronor, hur ställer det sig för dem enligt detta förslag, om de har olika marginals-katt? Har den ena 30 procents marginals-katt kommer det att betyda ett avdrag på 300 kronor, och har den andre den dubbla marginals-katten, 60 procent, får han ett avdrag på 600 kronor. Det betyder alltså att den som har inemot 200 000 kronor i förmögenhet men endast en mindre inkomst, han får en effektiv förmögenhetsskatt på 700 kronor, medan den som har samma förmögenhet men en mycket större inkomst i detta fall får en effektiv förmögenhetsskatt på 400 kronor. Alltså får den, som har en förmögenhet sammankopplad med en mindre inkomst, ett mindre avdrag än den som har samma förmögenhet sammankopplad med en större inkomst. Det är detta som herr Velander tillät sig att beteckna som »jämlighet i beskattningen», vad han nu kan mena med det.

Jag kan ta ett annat exempel. Låt oss säga att två personer har 10 000 kronor i förmögenhetsskatt; för detta fordras en förmögenhet på ungefär 800 000 kronor — kanske vi litet var inte hade något emot att ha 800 000 kronor *även om* vi fick betala 10 000 kronor i förmögenhetsskatt! Men låt oss återgå till exemplet. Antag vidare att den ene har 30 procents marginals-katt, alltså en låg avkastning på sina pengar, medan den andre har 75 procents marginals-katt, vilket betyder en inkomst av minst 200 000 kronor. Den förre får en effektiv förmögenhetsskatt på 7 000 kronor men den senare en effektiv förmögenhetsskatt på 2 500 kronor. Alltså får den, som har nära miljonen i förmögenhet men relativt små inkomster, en effektiv förmögenhetsskatt på 7 000 kronor, medan 200 000-kronorsmannen bara får 2 500 kronor i effektiv förmögenhetsskatt.

Om vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m.

Är det skatterättvisa? Är det jämlikhet i beskattningen? Tydligtvis är det så, mått med högerns mått, och jag måste tyvärr tillägga, att socialliberalerna mäter med samma mått som högern i detta fall.

Herr talman! Det förslag, som här har framförts, skulle innebära 30 miljoner i minskade skatteinkomster för staten. Om vi tar hänsyn till att skattesatsen höjts något kanske förlusten stannar vid 20 miljoner kronor. I en tid då vi överväger hur vi skall kunna minska den statliga inkomstskatten, framför allt för de små inkomsttagarna, är högern här i landet beredd att minska förmögenhetsskatten för de stora förmögenhetsägarna — ty det är dem det gäller — och minska skatten framför allt för de stora förmögenhetsägare som samtidigt har mycket stora inkomster, speciellt för dem som har inkomster på 200 000 kronor och mera.

Det är en besynnerlig skattepolitik, men det är högerns skattepolitik. Till saken hör också, att för denna skattepolitik bugar sig folkpartiet sju resor till marken fastän det inte vågar göra något yrkande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till både utskottets förslag och utskottets motivering.

Herr **VELANDER** (h):

Herr talman! Jag vet inte, om herr Sjödahls uttalande om folkpartiets »vördnad» inför högerståndpunkten är så alldeles adekvat. Det är nämligen inte blott nu som folkpartiet har deklarerat en principiell uppfattning överensstämmande med vår i dessa spörsmål; det har även skett i tidigare sammanhang.

Herr Sjödahls yttrande att vad som här kommit till uttryck är den verkliga högeruppfattningen, som tar sikte på att klara de stora inkomsttagarna och de stora förmögenhetsägarna harmonierar emellertid mycket dåligt med herr Sjödahls uppläggning av sitt anförande. Han började sålunda att tala om att det här på sin höjd rörde sig om ett skatteavdrag på 125 kronor; han

nämnde också beloppet 50 kronor. Jag måste därför säga, att det inte bort föranleda herr Sjödahls något drastiska slutsatser. Om herr Sjödahl i alla fall vore en smula generös, borde han väl även från sina utgångspunkter kunna vara med om den här föreslagna ordningen, som dock är principiellt betingad, fastän den måhända ger så litet i de särskilda fallen, som herr Sjödahl sökte klarlägga.

När herr Sjödahl deklarerar, att han trots den höga beskattningen av förmögenhet särskilt i de fall, då denna beskattning överstiger förmögenhetsavkastningen, var beredd att ta emot en sådan förmögenhet, vill jag säga, att jag visserligen tror på hans redobogenhet därvidlag. Men om det villkoret vore förenat med mottagandet av förmögenheten, att den skulle omsorgsfullt förvaltas utan och inte till någon del konsumeras utan om möjligt undan för undan ökas, skulle herr Sjödahl likväl inlåta sig på en mycket tvivelaktig affär, om han toge emot densamma. Men menar han blott, att förmögenheten skapar möjligheter för honom att ge ut en hel del pengar, som han inte för närvarande förfogar över — ja, då är det ju klart, att han kan ta emot förmögenheten. Men jag skulle tro, att vi numera har hunnit så långt i vårt moderna samhälle att ansvarskänslan är så starkt utbredd, att människorna är på det klara med att de inte skall äta upp sina förmögenheter utan disponera dem för produktiv verksamhet till samhällets gagn.

Detta är en synpunkt, som herr Sjödahl inte bör underlåta att beakta. När människorna hör sådana resonemang, som herr Sjödahl här får till torgs, får de lätt den uppfattningen, att det finns stora inkomsttagare, som inte har någon svårighet att skapa förmögenheter och att de inte heller behöver vara så försiktiga vid deras förvaltning. Motsatsen är dock fallet, och jag skall tilllåta mig ett exempel för att belysa vad jag närmast syftar på.

År 1930 fanns i detta land omkring 5 400 personer, som hade en inkomst på minst 30 000 kronor. Vad betyder dessa

Om vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m.

30 000 kronor i dagens penningvärde och under beaktande även av beskattningen? Jo, de motsvaras av i runt tal 100 000 kronor. Hur många är det då i vårt land, som nu har en inkomst på 100 000 kronor och däröver? Jo, det är inte 5 400 personer såsom år 1930, utan det är cirka 1 400. Om herr Sjödahl eller någon annan vill veta, hur mycket de 5,400 personerna år 1930 fick kvar, sedan de betalat sina skatter, kan nämnas, att det — uttryckt i nuvarande penningvärde — hörde sig om 256 miljoner kronor, under det att de 1 400 personerna av i dag har ett överskott på 23 miljoner kronor, alltså inte fullt tiondelen av motsvarande belopp år 1930. Det anförda ger vid handen, att man inte bör handskas hur vårdslöst som helst med fakta, när det gäller att skapa förutsättningar för ett verkligt och stort sparande, vilket, det vill jag bestämt hävda, är fullkomligt uteslutet, när det gäller dem, som man gärna nästan föraktfullt kallar de stora inkomsttagarna!

Herr Sjödahl nämnde för oss, att ortsavdragen utgör för ensamstående 2 000 kronor och för gifta dubbla beloppet eller 4 000 kronor. När det gäller inkomstbeskattningen tillämpas ju tudelningsprincipen för inkomster upp till 15 000 à 16 000 kronor. Är det då orimligt eller ologiskt att hävda, att skattepliktsgränsen vid förmögenhetsbeskattningen bör fastställas efter enahanda grunder? När herr Sjödahl förklarar, att det skulle innebära ett steg tillbaka, kan jag inte heller förstå det. Anledningen till att vi i vårt land över huvud taget inlåtit oss på förmögenhetsbeskattning är ju, att man ansett, att avkastningen av förmögenhet har en större skattekraft än annan inkomst. Det är möjligt, att herr Sjödahl behöver frigöra sig från den utgångspunkten för att han skall kunna försvara sin hållning i förevarande sammanhang. Men vi andra, som måste utgå ifrån att beskattningen skall stå i en viss relation till den faktiska skatteförmågan, kan icke följa honom därvidlag.

Herr Sjödahl fablar om att det skulle vara så besvärligt eller svårt att räkna

ut vad förmögenhetsbeskattningen i enlighet med motionärernas förslag skulle betyda i olika fall. Jag tror för min del inte därpå. Herr Sjödahl har väl minst lika goda förutsättningar som vi andra att verkställa en vanlig addition kanske också något litet av de andra räknasätten. Det torde räcka för det antydda ändamålet! Jag tycker för resten, att detta skäl, liksom ock många andra, som åberopas i det föreliggande utskottsbetänkandet, måste betecknas såsom rena svepskäl. Något av verklig relevans finns knappast i det lösliga resonemang, som utskottet för.

Till sist skall jag rikta en fråga till herr Spetz, om han nu är beredd att besvara den. Herr Spetz säger — det framgår för övrigt av den reservation som folkpartirepresentanterna i utskottet avgivit — att principiellt sett befinner sig folkpartiet på samma linje som högern. Jag noterar detta med tillfredsställelse. Det inträffar för övrigt inte så sällan, att situationen är just den i bevilningsutskottet, att folkpartiets och högerns representanter företräder i stort sett sammanfallande ståndpunkter. Från folkpartiet sida förklaras nu, att man i första hand vill tillgodose önskemålen om en sänkning av inkomstskatten. Jag skall inte polemisera mot den inställningen; man kan ju resonera på olika sätt. Med mitt sätt att se är det dock svårt att konkretisera, vad folkpartiet egentligen menar med denna sänkning av inkomstskatten. Menar man ett fastställande av uttagningsprocenten till 100 i stället för 110? Eller menar man därtill en sänkning av inkomstbeskattningen i enlighet med önskemål i skilda hänseenden, som redan framträtt eller som undan för undan kan komma att anmäla sig? Menar folkpartiet att allt detta skall genomföras, innan man ens får tänka på t. ex. kvarlåtenskapsskattens avlägsnande eller införande av den avdragsrätt, som vi här talat om.

Det är viktigt att få ett svar från folkpartiets sida på dessa frågor, bl. a. därför att, när det gäller en sänkning av inkomstbeskattningen, rör det sig säkerligen om åtskilliga hundratals miljoner

Om vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m. kronor, medan det i fråga om kvarlåtenskapsskatten och avdragsrätten för förmögenhetsskatten vid inkomstbeskattningen blott rör sig om något tiotal miljoner kronor. Jag anser för resten, att ett upphävande exempelvis av kvarlåtenskapsskatten icke skulle komma att medföra någon intäktsminskning alls för det allmänna utan motsatsen. Kvarlåtenskapsskatten ter sig nämligen så odiös för dem, som har sökt förstå, vad den egentligen innebär för företagsamheten i detta land, att dess avlägsnande säkerligen icke skulle medföra någon intäktsminskning för det allmänna.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag lyssnade med ett visst intresse bl. a. på slutet av herr Velanders anförande, då han kom in på kvarlåtenskapsskatten. Men den hör ju egentligen inte hemma på dagens program. Det är dock alldeles uppenbart att det inte finns någon skatt i detta land, som irriterar herr Velander och högerpartiet mer än den skatt på de mycket stora förmögenheterna, som kvarlåtenskapsskatten utgör. Därav hjärtat är fullt, därom talar munnen, heter det ju.

Herr Velander missförstod mig faktiskt kapitalt i ett avseende. Jag har aldrig påstått att en förändring här inte skulle komma att undandra staten betydande inkomstsummor, ty det gör det. Jag fäster mig därvid inte så mycket vid den föreslagna höjningen av gränsen med 25 000 kronor för gifta personer när det gäller förmögenhetsskatten och de 125 kronor som det kan innebära i minskad skatt. Vad jag sade var närmast att dessa 125 kronor icke kan, såsom man gör gällande i högerns och folkpartiets reservationer, betyda något för sparandet. Den stora minskningen i statens inkomster uppstår genom den avdragsmöjlighet, som man vill medge för förmögenhetsskatten vid inkomstskattens erläggande. Vid oförändrad skattesats skulle det betyda en inkomstminskning för staten av omkring 30 miljoner kronor.

Jag har den allra största respekt för de stora inkomsttagarna, men kanske i motsats till många andra här i kammaren är respekten mindre för de stora inkomsterna än för de män, som på ett lämpligt sätt förvaltar sina stora inkomster och därmed gör en nyttig insats inom samhällslivet. Jag känner och är god vän med åtskilliga mycket stora inkomsttagare och är fylld av respekt för deras gärning. Men någon vidare respekt för dem enbart av den anledningen, att de har så och så många hundratusen kronor i inkomst, har jag inte. Herr Velander, som antagligen har mycket mindre, har jag också respekt för. Men vad saken här gäller är ju att genomföra i skattelagstiftningen en viss utjämning av inkomsterna i samhället skattevägen. Den vägen har vi nu gått under en följd av år, och jag tror att även högern och folkpartiet i långa stycken har varit med därom. Jag hoppas också att vi skall kunna fortsätta på den inslagna linjen.

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror inte att det är erforderligt att gå in på någon granskning av de siffror, som herr Sjödahl nämnde i sitt första anförande. Vi har ju sagt ifrån att en eventuell avdragsrätt måste kombineras genom en ändring av skatteskälorna, vilket ju i och för sig kommer att betyda att de beräkningar som herr Sjödahl här gjorde inte kommer att hålla streck.

Herr Velander ställde en direkt fråga till mig, som jag skall be att få besvara. Från folkpartihåll ställer vi nog kravet på en återgång till ett skatteuttag av 100 procent och en rättvisare taxering när det gäller de lägre inkomsttagarna i allra första hand. Det är vad som i dagens läge är det mest angelägna. Jag vill gärna säga, att närmast sätter vi avskaffandet av kvarlåtenskapsskatten. Den hör ju inte alls till dagens debatt, men jag har velat säga detta, för att tillfredsställa herr Velanders nyfikenhet. I fråga om förmögenhetsskatten är det alldeles givet att den måste inpassas i sitt sammanhang, när vi förmodligen relativt

Om vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m.

snart kommer ett fåtal ställning till frågan om en förändring av vårt skattesystem, d. v. s. frågan om en rättvisare taxering. Därför måste vi helt enkelt i dagens läge sätta frågan om förmögenhetsbeskattningen i sista rummet.

Det är, herr talman, vad vi velat ge uttryck åt i vår reservation.

Herr BJÖRNBERG (h):

Herr talman! Jag skulle kunna nöja mig med att helt instämma i vad herr Velandér här anfört. Jag skall dock tillåta mig säga några ord ytterligare.

Som sparbanksman får jag ofta i min dagliga gärning tillfälle att resonera med folk om deras ekonomiska angelägenheter. När i sådana sammanhang sparandet bringas på tal, händer det mycket ofta att folk svarar: »Vad tjänar det till att spara, när staten lägger beslag på en stor del av de sparade pengarna!»

Även om sådana påståenden om statens skatterov gentemot spararna oftast är i hög grad överdrivna, ja rent av fantastiska, får man nog inte vifta bort sådana resonemang utan vidare. Kan man därför göra någonting för att visa en smula förståelse för spararna och sparandet, tror jag att det kan vara till verkligt gagn.

Man träffar rätt ofta på folk, som med kraft gör gällande att kravet på avdragsgillhet beträffande förmögenhetsbeskattningen är ett starkt motiverat rättvisekrav. Man tycker att det är orimligt att pengar som åtgår till att betala skatt på förmögenhet skall ytterligare beskattas. Det händer mycket ofta att folk framhåller önskvärdheten av att beskattningsgränsen beträffande förmögenhet för äkta makar höjes. Man anser det rättvist och riktigt att den gränsen sättes högre för äkta makar än för ensamstående personer.

Utskottsmajoritetens motivering för sitt avslagsyrkande, exempelvis att en höjning skulle innebära ett avsteg från förmögenhetsbeskattningens konstruktion eller att det skulle vålla besvär att använda olika tabeller vid förmögenhetsbeskattningens uträkning, är icke överty-

gande, synes det mig. Jag tycker inte heller att det är särskilt övertygande när man säger, att man i detta sammanhang inte skall jämföra förmögenhetsbeskattningen med kommunalskatten, eftersom kommunalskatten varierar så oerhört och — om man ser det i ett större sammanhang — drabbar orättvist. Men drabbar inte även förmögenhetsbeskattningen högst orättvist? Tänk på de fastighetsägare, som år efter år får vidkännas förluster på sina fastigheter. Det går som vi vet ibland därhän, att folk ville skänka bort sin fastighet för att slippa förluster, men likväl får de betala inte bara fastighetsbeskattning utan även i många fall förmögenhetsbeskattning.

Nu sägs det, att det egentligen är ytterst få som har intresse av att skattepliktsgränsen höjes. Det är egentligen bara de stora förmögenhetsägarna, som har intresse av att man åstadkommer en lindring på detta område. De som drabbas av förmögenhetsbeskattning är emellertid många, och de blir allt flera i den mån penningvärdet försämras. Det finns många egnahemsägare, som för åtskilliga år sedan kanske skaffat sig ett eller två familjshus och som genom sparsamhet och arbetsamhet lyckats knappa av på sin inteckningsskuld, och som därför nu faktiskt befinner sig i farozonen beträffande förmögenhetsbeskattningen. Många får för övrigt redan nu betala förmögenhetsbeskattning. Då tycker man att det är ganska hårt, att dessa människor, som ingalunda är förmögna i detta ords egentliga mening utan som blivit förmögna endast på papperet, huvudsakligen genom höjda taxeringsvärden, för sin arbetsamhet och sin sparsamhet skall straffas med en extra skatt på detta område.

Det är således enligt min mening mycket motiverat — och jag har kommit till den uppfattningen genom samtal med många i de breda lagren — att skattepliktsgränsen skall höjas till 75 000 kronor för äkta makar, och likaså att avdragsgillhet skall införas beträffande förmögenhetsbeskattningen. Låt oss inte glömma att dessa åtgärder dock har en sparsamhetsfrämjande betydelse. Det söker herr Sjö Dahl vifta bort mycket lätt

Om vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m.

och obekymrat. Ett så litet belopp som 125 kronor i skatteminskning har ingen betydelse, säger han. Ja, därtill kommer ju besparingen genom avdragsgillheten. Ett par hundra kronor årligen är kanske inte mycket för folk i allmänhet — särskilt för en slösare är det inte mycket — men det är mycket för verkliga sparare.

Det talas så mycket om att vi skall göra vårt bästa för att främja sparandet, det personliga sparande, som har så stor betydelse för ökningen av våra resurser, för en höjning av vårt välstånd, och som är ett mycket effektivt vapen i kampen mot inflationen, kanske i läget just nu det mest effektiva vapnet. Det talas som sagt mycket om detta, men det göres så ynkligt litet. Gång efter annan läggs här i riksdagen fram förslag om åtgärder för att främja sparandet, men de avvisas alltid. Åtgärderna ringaktas såsom mindre effektiva. Så är också fallet när man säger att exempelvis en halv procents ränteökning ingenting betyder som stimulans för sparandet.

Jag misstänker att de föreslagna åtgärderna även i dag kommer att avvisas. Jag vågar likväl, herr talman, yrka bifall till herr Velanders reservation.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Bara några få ord.

Det är ju alldeles uppenbart att det inte råder någon meningsskiljaktighet här i kammaren om nyttan av sparandet, dess betydelse för den enskilde och — vad man kanske nu i första hand tänker på — dess betydelse för samhället som sådant. Jag skulle också kunna erkänna, att om man minskade de mycket stora inkomsttagarnas skatt och kanske även de mycket stora förmögenhetsägarnas skatt — även om det bara gällde tusen personer i toppen på samhällspyramiden — skulle det i fråga om sparande betyda oerhört mycket mer än om man minskade skatten för tiotusentals och kanske fler i andra inkomstskikt. Men en sådan krass politik för att främja sparandet — högern vill uppenbarligen gå in för den — undrar jag

om det är möjligt att genomföra i Sveriges riksdag.

Den föregående talaren, herr Björnberg, talade om att han i sin verksamhet i sparbankerna hört folk säga, att det inte lönar sig att spara därför att »staten lägger beslag på det mesta». Men, de personer, som har pengar i sparbankerna, är sannerligen i allmänhet inte personer, som har förmögenheter på över 50 000 kronor och som alltså drabbas av förmögenhetsskatt. Det kan ju finnas sådana, men den stora massan är det inte. Jag tror det skulle vinnas oerhört mycket för alla småsparare, om herr Björnberg kunde övervinna sig själv — men det är väl för mycket begärt — och säga: »Lita inte på den propaganda, som mina partivänner inom högern och mina motståndare inom folkpartiet bedriver!» Ty det är denna propaganda som gör att även de små spararna tror, att staten tar ifrån dem deras sparpengar.

Jag kan visserligen inte tro att herr Björnberg är i stånd till denna självövertvinnelse, men jag tror att det skulle vara mycket nyttigt om det skedde.

Herr Björnberg talade orkså om villaägarna, som drabbades av förmögenhetsskatten. Det kan inte vara många, eftersom det skulle betyda att de i sin villa eller på annat sätt förfogar över ett kapital som överstiger 50 000 kronor. I Göteborg finns mängder av arbetare och lägre tjänstemän som har villor, men ytterst få av dem äger faktiskt en så stor personlig förmögenhet som 50 000 kronor, även om deras villor är åsatta ett så högt värde. Därför drabbas de inte av någon förmögenhetsskatt, men väl av den kommunala fastighetsskatten. Denna senare skatt vill jag inte alls försvara, och jag lovar mitt understöd, herr talman, i det ögonblick kommunalmännen inom Stadsförbundet, Landskommuner- nas förbund och Landstingsförbundet vill tillstyrka att vi avskaffar eller sänker den kommunala fastighetsskatten! Förmögenhetsskatten drabbar däremot i allmänhet inte villaägarna. Den har som bekant sin motivering i att en person, som får så och så mycket i avkastning

Om vissa ändringar beträffande förmögenhetsbeskattningen m. m.

av förmögenhet har större möjlighet att betala skatt än den som arbetar sig till samma inkomst.

Gentemot herr Velander skulle jag vilja nämna, att det för ett 40-tal år sedan fanns en konservativ finansminister som framlade ett förslag, som sedermera ledde till vår nuvarande inkomst- och förmögenhetsskatt, och som motiverade förmögenhetsskatten med att den kan och bör betalas även av dem, som har förmögenhet med mycket ringa avkastning. Skatten fick i värsta fall betalas av kapitalet. Det menade till och med denne konservative, framsynte finansminister — som nu för länge sedan är död — när han lade fram sitt förslag.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Jag beklagar, att inte herr Sjödahls konservative finansminister kan återuppstå för att ta hand om ledningen av vår skattepolitik. Herr Sjödahl skulle, såvitt jag förstår, följa honom i alla avseenden, och jag tror, att jag vågar den deklarationen, att också jag skulle göra det. På det sättet bleve ju herr Sjödahl och jag för en gångs skull rätt så överens!

Herr Sjödahl har emellertid utomordentligt stora anspråk. Han menade, att herr Björnberg — som naturligtvis svarar för sig själv — borde gå ut till de små spararna i vårt samhälle och söka övertyga dem om att staten inte naggat på deras sparmöjligheter. Jag misstänker dock, att varken herr Björnberg eller någon annan, som delar hans inställning, vill åtaga sig en sådan uppgift. Det skulle vara att handla mot bättre vetande, något som jag tycker är alldeles för mycket begärt.

Herr Sjödahl deklarerade i mycket bestämda ordalag, att hans parti sedan lång tid tillbaka fullföljt en politik, som tagit sikte på en utjämning skattevägen av inkomster och förmögenheter och att man hunnit långt i det hänseendet. Han hoppades också, att den politiken skall fortsättas eller fullföljas. Det är nu visserligen ingen nyhet, att herr Sjödahls parti i betydande utsträckning eftersträ-

vat och eftersträvar en socialisering via beskattningen. Men jag tycker att det borde vara litet besvärande för herr Sjödahl, att han just nu ville fastslå detta sakförhållande med hänsyn till det exempel, jag gav beträffande de stora inkomsttagarnas möjligheter att spara. Exemplet innebar ju att våra inkomsttagare i toppklass, de med en inkomst av 100 000 kronor och däröver, efter erlagd skatt tillsammans hade till sitt förfogande ungefär 23 miljoner kronor, ett belopp som med hänsyn till penningvärdeförsmringen och skattebelastningen svarade mot en behållning av 256 miljoner kronor för inkomsttagarna i samma toppklass år 1930. Fortsätter vi på den vägen, tror jag, att det blir allt fler och fler, som kommer att känna sig mycket osäkra, om de skall följa herr Sjödahls rekommendationer om det svenska samhällets omvandling i socialistisk riktning via beskattningen. I varje fall tycker jag inte, att man i likhet med herr Sjödahl bör söka framhäva, hur starkt man är intresserad av och övertygad om nyttan av ett stort sparande för befordrande av företagsamheten i detta land.

Jag saknar anledning att rikta någon erinran mot vad herr Spetz nyss yttrade. Att vi i dagens läge kommer till något olika slutsatser sammanhänger måhända med att högern i samband med fastställandet under de sista majdagarna av den nu löpande riksstaten försökte sig på att presentera ett alternativ, där utrymme också fanns för det skattebortfall, som skulle bli följden av ett beslut enligt de motioner, vi just nu behandlar.

Herr BJÖRNBERG (h):

Herr talman! När herr Sjödahl ger sig in på bedömanden av såväl insättarnas som låntagarnas ekonomiska förhållanden när det gäller sparbankerna, kommer han in på områden, som jag råkar behärska ganska väl. Jag skulle vilja säga herr Sjödahl, att det finns många såväl insättare som låntagare i sparbankerna, som mycket skulle glädja sig åt

och är mycket angelägna om en reform i den riktning, som föreslås i den motion det här gäller. Min kännedom om förhållandena gör att jag är övertygad om att ett bifall till motionen skulle verka i sparfrämjande riktning.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att, utom beträffande motiveringen, till vilken han ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves, hade i avseende på det nu föredragna betänkandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herrar Velander och Nilsson i Svalöv vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja bevarad.

I fråga om motiveringen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets yttrande skulle godkännas, dels ock att kammaren skulle godkänna den motivering, som förordats i herr Spetz m. fl. vid betänkandet anförda reservation.

Vid härefter i enlighet med dessa båda yrkanden gjorda propositioner godkändes utskottets yttrande.

Ang. vissa ändringar i semesterlagen.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 och 12 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester, jämte i ämnet väckt motion.

Genom en den 15 januari 1954 dagtecknad proposition, nr 46, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 och 12 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester.

Ang. vissa ändringar i semesterlagen.

I propositionen hade — i anslutning till den vid riksdagens vårsession beslutade lagen om yrkesskadeförsäkring — föreslagits rätt för arbetstagare att såsom semesterkvalificerande tid räkna tid, då arbetstagaren på grund av sjukdom varit oförmögen till arbetet; dock skulle sjukdomsdag, som infölle efter det att arbetstagaren till följd av sjukdom varit frånvarande från arbetet under sammanlagt 90 dagar av kvalifikationsåret, vara semesterkvalificerande endast om arbetsoförmågan föranletts av yrkesskada. Vidare hade föreslagits förbud för arbetsgivaren att utan arbetstagarens samtycke förlägga semestern till tid, då arbetstagaren på grund av sjukdom, som inträffat innan semestern börjat, vore oförmögen till arbetet; arbetstagarens medgivande till semesterns förläggning till s. k. privilegierad frånvarotid skulle dock icke erfordras, därest arbete eljest uppenbarligen icke kunnat beredas arbetstagaren å sådan tid.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat den i anledning av propositionen i andra kammaren väckta motionen nr 500 av herrar *Gustafson* i Göteborg och *Königson*. I denna motion hade hemställts, att riksdagen för sin del måtte besluta, att förbudet mot förläggande av semester utan arbetstagarens medgivande till tid då den anställda vore sjuk också skulle gälla tid, då företaget, eller berörd avdelning inom detsamma, vore stängt för gemensam semester.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å motionen II: 500, bifalla förevarande proposition.

Reservation hade avgivits av fröken *Höjer* och herr *Königson*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med förklaring att riksdagen i anledning av motionen II: 500 funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda lagför-

Ang. vissa ändringar i semesterlagen.

slaget, måtte för sin del antaga förslaget med den ändringen, att 12 § erhöles

följande såsom utskottets förslag betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag:)

Arbetsgivaren äger bestämma, när semester skall utgå; dock bör semestern, om arbetstagaren icke annat begär, så vitt möjligt förläggas till sommartid. Utan arbetstagarens medgivande må semestern icke förläggas till tid, då arbetstagaren på grund av sjukdom, som inträffat innan semestern börjat, är oförmögen till arbetet, eller till sådan tid för hans bortovaro från arbetet, som enligt 7 § andra stycket c) och d) skall jämfästas med tid å vilken arbete utförts. *Dylik medgivande erfordras dock icke, därest arbete eljest uppenbarligen icke kunnat beredas arbetstagaren å tid som nu sagts.*

Semestern skall — — — tolv dagar.

Semester för — — — svensk hamn.

(Utskottets förslag:)

Arbetsgivaren äger bestämma, när semester skall utgå; dock bör semestern, om arbetstagaren icke annat begär, så vitt möjligt förläggas till sommartid. Utan arbetstagarens medgivande må semestern icke förläggas till tid, då arbetstagaren på grund av sjukdom, som inträffat innan semestern börjat, är oförmögen till arbetet, eller till sådan tid för hans bortovaro från arbetet, som enligt 7 § andra stycket c) och d) skall jämfästas med tid å vilken arbete utförts.

Herr AASTRUP (fp):

Herr talman! Enligt det av Kungl. Maj:ts framlagda förslaget medges arbetstagare att såsom semesterkvalificerande få räkna även den tid då han eller hon varit oförmögen till arbete på grund av sjukdom. Enligt gällande semesterlag påverkas semesterns längd icke av att arbetstagare varit frånvarande från arbetet på grund av olycksfall i arbetet eller yrkessjukdom.

Andra lagutskottet har tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition, och man torde på goda grunder kunna antaga, att riksdagen följer utskottets hemställan.

Det finns emellertid i propositionen ett undantag från regeln om förbud mot att utan arbetstagarens medgivande förlägga semestern till tid då denne är sjuk, nämligen då företaget inställer driften under semestern.

Då man nu tagit steget att inräkna vanlig sjukdom som semesterprivilegerande, har jag svårt att finna att det anförda undantaget från den generella regeln har sådan betydelse i detta sammanhang, att det bör särskilt lagstiftas därom. Departementspromemorian sä-

ger, att svårigheterna att i ett eller annat avseende behöva något jämkas en fastställd semesterplan ej bör överskattas och anför att några praktiska eller organisatoriska olägenheter av större betydelse ej synes behöva föreligga då det gäller att under återstoden av året placera den uppskjutna semestern. Har man på *den* punkten sagt A — och det är väl fråga om ej denna bestämmelse kommer att välla näringslivet åtminstone handeln, större olägenheter — bör man som jag ser saken i konsekvensens namn även säga O, och alltså utsträcka förlägningsförbudet även till de fall då driften vid ett företag helt inställes under viss tid.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den till utskottsutlåtandet fogade reservationen av fröken Höjer och herr Königson.

Herr NORMAN (s):

Herr talman! Utskottsmajoriteten har ansett, att den i detta fall borde förorda Kungl. Maj:ts förslag.

Jag tror inte att detta är någon stor

Ang. vissa ändringar i semesterlagen.

fråga. I och för sig kan det väl vara riktigt, att den som är sjuk har särskilt behov av att få en rekreationstid efter tillfrisknandet. Men den saken ordnar sig väl av sig själv. Om någon är sjuk under den tid, som företaget stänger igen helt och hållet för semester, så uppstår han ju under denna tid sin lön och därutöver har han sitt sjukbidrag. Det bör väl vara ganska lätt i de flesta fall att praktiskt ordna det så, att han inte tar semester vid ett annat tillfälle utan permission vid en lämplig tidpunkt. Han har då den hopspårade lönen att utnyttja på samma sätt som vid ett vanligt semestertillfälle. Det har ansetts, att det just i sådana fall, då företaget helt stänger igen, skulle förorsaka ett ganska onödigt besvär om man skulle behöva ta hänsyn till sådana här ganska sällan inträffande fall. Tills vidare anser utskottet, att man bör stanna vid vad Kungl. Maj:t föreslagit. Man vill alltså i semesterlagen ta in en undantagsbestämmelse om att arbetsgivare inte är skyldig att ta hänsyn till den allmänna regeln, om situationen är sådan att han vid sjukdomstillfället uppenbarligen inte har kunnat bereda arbete åt den person det gäller.

Under sådana förhållanden kan vi nog gott vänta och se hur det hela utvecklar sig. Något större problem är ju inte detta, utan det är väl, som jag sade, endast i undantagsfall som några komplikationer kan uppstå. I praktiken bör det kunna ordnas så, att vederbörande får den behövliga rekreationen utan att det på något sätt behöver kännas extra betungande för honom.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr AASTRUP (fp):

Herr talman! Utskottets högt värderade ordförande säger, att detta inte är något större problem. Om så inte är fallet, anser jag att det också bör föreligga möjligheter att här göra lagstiftningen enhetlig.

Jag ber att få erinra utskottets ord-

förande om 1948 års andra lagutskotts uttalande i denna fråga: »Semesterens huvudsyfte är ju att bereda arbetstagar- na vila och rekreation. Det är icke tillfredsställande, att arbetsgivare kan förlägga en arbetstagers semester till tid, då arbetstagaren är sjuk, och därigenom hindra arbetstagen från att ta semester efter tillfrisknandet. En arbetstagar, som varit sjuk, har i allmänhet större behov av vila och rekreation än en som icke varit sjuk. Förbud för arbetsgivare att förlägga arbetstagers semester till tid, då arbetstagar är sjuk, torde i vissa fall kunna medföra olägenheter för arbetsgivaren. Detta gäller framför allt i företag, som redan tidigt på året fastställa semesterplan» — detta är alltså vad utskottet nu har godkänt — »och företag, som göra uppehåll i driften för semester» — detta är vad jag nu talar för. »Olägenheterna av ett dylikt förbud torde dock även i sådana företag vara av relativt begränsad omfattning.»

Om det förhåller sig på det sättet, anser jag att man i detta fall borde kunna genomföra en fullständigt enhetlig lagstiftning.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Aastrup begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. uppdelning av semester.

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. uppdelning av semester.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 44, i anledning av väckta motioner om viss ändring i 12 § lagen om semester.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 13 i första kammaren av herr *Norling* m. fl.

samt nr 16 i andra kammaren av herr *Lundberg*.

De i motionerna framställda yrkandena åsyftade ett upphävande av arbetsgivares rätt att, om semestertiden överstege tolv dagar, förlägga semestern till två skilda perioder, av vilka den ena utgjorde minst tolv dagar.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 13 och II: 16, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Lundberg* och *Axel E. Svensson*, fru *Västberg* samt herr *Königson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 13 och II: 16, för sin del antaga följande förslag till

L a g

angående ändrad lydelse av 12 § andra stycket lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester.

Härigenom förordnas, att 12 § andra stycket lagen den 29 juni 1945 om semester skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse:)

Semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagararen. *Överstiger semestertiden tolv dagar, må dock semestern förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst tolv dagar.*

(Föreslagen lydelse:)

Semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagararen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955.

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! I föreliggande motioner har yrkats, att semester skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagararen. Med denna formulering har man avsett att skaffa en möjlighet för parterna att genom förhandlingar

uppnå någonting annat än som är stipulerat i texten i övrigt.

Såsom framgår av utskottets utlåtande har utskottet emellertid inte ansett sig kunna tillstyrka den föreslagna ändringen i nu gällande lag. Utskottet anför som motivering: »Huruvida den nuvarande bestämmelsen därom bör ändras

kan enligt utskottets mening tillförlitligen bedömas först efter något längre tids erfarenhet av utvecklingen på området.»

Till detta vill jag endast tillägga, att Landsorganisationen i sitt remissyttrande år 1953 erinrade om de många uppgörelser om sammanhängande semester, som hade träffats i flertalet fack under detta år, och vi har under 1954 kunnat konstatera, hurusom alla de stora fackorganisationerna ute på arbetsmarknaden träffat överenskommelser om en sammanhängande semester. Jag tror också att det liksom landsorganisationen har gjort i sitt remissyttrande kan sägas, att svårigheterna för tillämpningen av en sådan regel betydligt överdrivits vid treveckorssemesterns genomförande.

Jag måste således, herr talman, säga att jag att döma av de överenskommelser, som träffats om en sammanhängande semester sedan lagen om treveckorssemestern tillkom, personligen har den uppfattningen, att utvecklingen skenat förbi den nu gällande lagstiftningen. Jag anser, att man redan nu bör sörja för att vi får en lagtext, som bättre harmonierar med utvecklingen på detta område. Detta sker, om man stipulerar, att semester skall utgå i ett sammanhang, såvida icke överenskommelse om annan ordning träffas mellan parterna.

Jag ber således, herr talman, att med denna korta motivering få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen, vilket innebär bifall till föreliggande motioner.

Herr NORLING (k):

Herr talman! Den formulering av semesterlagens bestämmelser i 12 § som antogs av riksdagen, var föremål för mycket delade meningar redan innan lagen antogs. Landsorganisationen hävdade, som ju redan har påpekats, den meningen, att semestern borde utgå i ett sammanhang, och samma mening rådde inom alla fackföreningar. Kommunisterna föreslog också i en motion vid lagens tillkomst, att semestern skulle utgå i en följd eller vara sammanhängande.

Ang. uppdelning av semester.

Sedan lagen år 1951 antogs, har det årligen framförts motioner om ändring av denna paragraf, och när utskottsmajoriteten som motiv för avslag på årets motioner rekommenderar att på förhandlingarnas väg lösa frågor, som nämnda paragraf ger arbetsgivaren rätt att själv bestämma i, så är det en rekommendation som man har svårt att förstå.

Som motivering för denna linje anför utskottet, att utvecklingen bekräftar att överenskommelser om semesterns förläggning till övervägande del träffats i anslutning till en enhetlig semester. Jag tvivlar inte på att utskottet har rätt i denna sin förmodan, men detta talar ju för att den ensidiga rätten för arbetsgivaren att själv avgöra denna fråga utan betänkligheter kan borttagas ur lagen. Även om den övervägande delen av arbetsgivare inte utnyttjar lagens bestämmelser om att de själva får bestämma, när och hur semestern skall förläggas, så finns det andra som till fullo utnyttjar denna rätt. Under förra årets debatt om samma fråga påtalades av flera talare i denna kammare, hur olika arbetsgivare påtvingat arbetarna en alldeles olämplig semester.

Utskottet tycks också erkänna detta, då det i utlåtandet heter: »En lösning måste dock finnas i lagen för sådana fall, där överenskommelse icke uppnås om hur semestern skall uttagas.» Ja, den lösningen är framförd bland annat i motionen nr 13 i denna kammare och i reservationen till det föreliggande utskottsbetänkandet.

Även om utskottet ej kan godtaga den lösning som föreslagits i de framförda motionerna, så får man väl säga att frågan likväl fallit ett steg framåt. Den nu föreliggande reservationen har under-tecknats av fyra utskottsmedlemmar mot två vid förra årets riksdag, och om det fortsätter så ännu ett par år, så hoppas jag att riksdagen till slut kommer att godkänna en sådan formulering som här föreslagits.

Herr talman! Med det sagda vill jag yrka bifall till den föreliggande reservationen i utskottsbetänkandet.

Ang. uppdelning av semester.

Herr NORMAN (s):

Herr talman! Det är nog mycket möjligt, att det går som herr Norling här hoppas. Det är i varje fall så, som utskottsmajoriteten vill se saken, att vi skall följa utvecklingen och avvakta vad som här kan komma fram.

Nu är det märkliga, att utskottsmajoriteten och reservanterna åberopar samma grund för sina olika ståndpunkter. Båda parterna pekar på hur utvecklingen har gestaltat sig och hur vi tänker oss att den kommer att gå i fortsättningen. Och så säger utskottsmajoriteten, att det ser ut att ordna sig rätt så bra genom frivilliga överenskommelser, varför det knappast är anledning att göra någon lagändring, under det att reservanterna säger, att det ser ut att ordna sig rätt så bra genom frivilliga överenskommelser, varför vi gärna kan göra en lagändring.

Nu är nog denna fråga faktiskt inte så enkel som den kan förefalla, utan den är nog ganska betydelsefull till sina konsekvenser. Man vet inte vad det kan medföra, om man skulle göra denna lagändring nu. Ja, ett vet man: att lagändringen, sådan den är föreslagen av reservanterna, skulle medföra oberäkneliga följder. Reservanterna syftar ju nämligen till att de tre veckornas semester skall vara sammanhängande, och vi är väl allesman eniga om att detta är lämpligt för att semestern skall fylla sin uppgift och ge den vila och rekreation som man önskar. Men lagtexten, sådan reservanterna har föreslagit den, kommer att innebära någonting mera. Vi har nämligen en paragraf i semesterlagen som säger, att där man genom avtal har kommit överens om större förmåner än lagen medger, skall lagens övriga bestämmelser i tillämpliga delar gälla. Skulle vi nu godtaga den lagtext, som reservanterna föreslår, skulle det innebära, att en anställd med en månads eller sex veckors eller två månaders semester skulle kunna tilltvinga sig att få denna långa ledighet i ett sammanhang. Jag tror nog inte att det skulle bli så farliga konsekvenser i det fallet heller, ty arbetstagarna är resonliga, och de förstår

att det kanske skulle verka ganska besvärligt för det företag där de är anställda, om de skulle ta ut en sådan lång semester i ett sammanhang, men lagen skulle ge möjlighet att göra det.

Det kunde nog tänkas att en tvingande bestämmelse om att arbetstagaren själv har bestämmanderätt, skulle kunna medföra olämpliga följder även för honom själv. Hur skulle det till exempel ställa sig för arbetarna inom jordbruket? De får väl nu i regel två veckors semester på sommaren och en vecka förlagd till annan del av året. Men om de nu skulle få rätt att ta ut hela semestern i ett sammanhang, är det väl ganska stor risk att semestern för dessa arbetstagare skulle bli förlagd till en för dem själva inte så lämplig tidpunkt, då ju den bestämmelsen kvarstår att arbetsgivaren har rätt att bestämma om *när* semestern fås ut.

Det är nog klokast att dröja med en lagändring någon tid. Om man lagfäster att treveckorssemestern skall få uttagas i en följd, är det i varje fall alldeles nödvändigt att utforma lagtexten på ett annat sätt än reservanterna föreslagit, ty deras lagtext skulle medföra de konsekvenser jag här har påpekat. Men jag tror att vi gott kan avvakta, hur saken kommer att utveckla sig i framtiden, och se, om det inte visar sig — liksom det gjorde i fjol och som det säkerligen kommer att göra även i år — att parterna i stort sett kommer överens och att det således i de flesta fall blir sammanhängande semester, den som ger den behövliga rekreationen.

Men om parterna inte kan komma överens, måste det ju vara någon som bestämmer. Jag är för min del så pass stor individualist att jag i själ och hjärta tycker att den enskilde arbetstagaren borde kunna få bestämma. Men det är kanske inte så lämpligt att man bara tar hänsyn till sin egen individualistiska inställning. Detta spörsmål bör väl inpassas i sitt sammanhang: Hur verkar en reform på möjligheterna att utnyttja företagets produktionsförmåga på bästa sätt o. s. v.? Ur sådana synpunkter är det kanske inte så riktigt — även om

man rent individuellt anser att den enskilde bör få bestämma — att inte arbetsgivaren eller åtminstone någon överordnad myndighet skall få ha sitt ord att säga. När denna bestämmelse infördes om möjligheten att dela upp semestern i två perioder, övervägdes ju olika alternativ till stadgande för det fall att parterna inte kunde enas, men man kom slutligen till det resultatet att det var lämpligast att ha det så ordnat som riksdagen beslöt år 1951.

Jag tror, att det riktiga är att vi, i förhoppning om att det i det stora flertalet fall enligt överenskommelse blir sammanhängande semester, avvaktar utvecklingen ännu någon tid, just därför att vi genom att nu vidtaga en lagändring skulle besluta någonting vars konsekvenser för produktionslivet över huvud taget inte kan överblickas. I varje fall varnar jag kammaren för att godtaga den lagtext som reservanterna föreslagit, ty den når längre än de själva har syftat till med sin reservation.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr NORLING (k) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets ordförande säger att om riksdagen beslöt i enlighet med reservationen så skulle det medföra mycket svårbedömliga följder. Jag kan inte förstå vad herr ordföranden menar med detta. Det är väl klart att även sådana arbetstagare, som har en månads eller sex veckors semester, i de flesta fall vill ta ut denna semester i ett sammanhang, och jag tror att detta till och med är brukligt. Kan parterna inte komma överens om att semestern skall tas ut i ett sammanhang, anvisar ju den lagtext, som framlagts i reservationen, förhandlingar. Detta gäller också i fråga om treveckorssemestern — man skall ha rätt att förhandla med arbetsgivare, om denne begär att man skall dela upp semestern.

Jag tror inte att vare sig tjänstemän eller arbetare är så oförstående för arbetsplatsens speciella förhållanden att de inte, om det verkligen är nödvändigt att

Ang. uppdelning av semester.

de delar upp sin semester, skulle gå med på det. Men däremot tror jag att om riksdagen bifaller reservationen, kommer man att stävja en del av de arbetsgivare som nu endast för att visa sin maktfullkomlighet bestämmer att semestern skall delas upp.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN (s):

Herr talman! Det är ju riktigt som utskottet säger i sitt utlåtande att vi inte har mer än ett års erfarenheter att bygga på i fråga om verkningarna av den nya semesterlagen med dess utsträckning av semestern till tre veckor. Landsorganisationen har i ett yttrande tidigare sagt att den inte tror att olägenheterna av en sammanhängande semester är så stora som befarats. Det har redan nu visat sig att man inom stora delar av industrien, för att inte säga den största delen, stänger sitt företag och låter alla anställda få semester på en gång. Det är väl ganska naturligt att ett sådant företag inte stänger två gånger om året.

Man stänger företaget under en treveckorsperiod, och samtliga anställda får semester på en gång. Detta har med sig den olägenheten, som påtalas i nästa ärende, att även de som inte är berättigade till semester får ta ledigt och detta utan betalning. Visst finns det irrationella moment i en lagstiftning som nödvändigtvis måste vara kollektiv till sina verkningar. Vid alla företag, där man med hänsyn till företagets art och driftens natur måste fördela semestern mellan de anställda på olika tider på året och många gånger också dela upp den i två perioder för varje arbetare, tror jag att arbetarna hyser förståelse för nödvändigheten av en sådan ordning. Jag skulle inte tro annat än att t. ex. lantarbetarna är medvetna om att de inte gärna allesamman kan ta tre veckors semester på sommaren då de har både sådden och skörden och följaktligen skall utföra det väsentliga av sitt arbete, inte bara för egen räkning utan också för folkhushållet. Det är klart

Ang. uppdelning av semester.

att man kan anföra risken för att exempelvis byggnadsindustrin skulle ta tre veckors semester på sommaren i stället för två veckor som nu arbetsgivaren är skyldig att ge. Jag tror att även inom byggnadsindustrin stänger man företagen under tre veckor, och alla får semester på en gång. Redan med de erfarenheter vi har fått tror jag att det uttalande som Landsorganisationen har gjort håller streck, nämligen att det inte är så svårt att ta semestern i ett sammanhang som arbetsgivarna vill göra gällande och som det sägs i motiveringen till den här lagen. Där det råder verkliga svårigheter eller är omöjligt att ordna semestern på det sättet tror jag arbetarna har förståelse för nödvändigheten av en uppdelning.

Nu är det inte bara önskemålet att få semestern i ett sammanhang, därför att man då har bättre nytta av den, som ligger bakom framställningen. Att utnyttja semestern så som man avser med semesterlagen, nämligen till rekreation, helst i annan miljö än där man har sitt dagliga liv, är även förenat med kostnader. Vid sådant förhållande kan en arbetare inte utnyttja mer än den semester på tolv dagar som han kan få på sommaren och då han kan ta familjen med sig. Den tredje veckan kan han inte tillgodogöra sig på samma sätt.

Detta gör, herr talman, att jag yrkar bifall till reservationen, och jag kommer också att rösta för den. Jag tror inte på de svårigheter som anförts mot en ordning med sammanhängande semester. Det är av stort värde att den blir sammanhängande, och detta är motiveringen för att jag röstar för reservationen.

Herr NORMAN (s):

När nu Landsorganisationens yttrande har blivit ytterligare belyst här kan det kanske vara skäl att erinra om att TCO framfört en helt annan uppfattning i sitt yttrande. TCO förordade på sin tid alldeles bestämt möjligheten till uppdelning i två perioder såsom man då hade föreslagit och såsom det sedermera

blev lag. Utskottet har under hand hört sig för hos parterna på arbetsmarknaden om deras ställning och kunnat konstatera att det råder precis samma uppfattning där som organisationerna framförde i sina yttranden när vi förra gången behandlade denna fråga. Det råder olika meningar. Man övervägde då mycket noga hur man skulle konstruera lagen om treveckorssemestern. Arbetstidsutredningen som hade frågan om hand gjorde mycket ingående undersökningar om hur det var i praktiken, hur man tänkte sig utvecklingen o. s. v., och kom fram till en alldeles bestämd uppfattning om att det bör finnas en regel om möjlighet för arbetsgivaren att uppdelade semestern i två perioder.

Jag tror i likhet med herr Strand att det i praktiken ordnar sig ganska bra genom överenskommelser. Utskottsmajoriteten menar att eftersom det är så, finns det inte något särskilt behov av en lagändring här, under det att reservanterna och de som ansluter sig till deras ståndpunkt menar att eftersom det går så bra med överenskommelser, kan man gott genomföra denna lagändring. Det är således, efter vad det förefaller, inte någon stor fråga till sina verkningar. Då menar vi att man kan dröja och se hur det blir i fortsättningen, eftersom vi har så kort tids erfarenhet att grunda vårt omdöme på.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svensson, Axel*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Ang. permitteringstid såsom kvalifikationstid för semester.

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 44, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svensson, Axel*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 37.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. permitteringstid såsom kvalifikationstid för semester.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 45, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om semester.

Andra lagutskottet hade behandlat en inom första kammaren väckt motion, nr 243, av herr *Norling*.

I motionen hade yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådan ändring av lagen om semester, att all arbetsledighet i anledning av semester finge betraktas som kvalifikation för semester.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anfört:

»Utskottet finner den av motionären väckta frågan vara värd att uppmärksammas. En lagstiftning i ämnet skulle emellertid medföra en från allmänna synpunkter sett icke önskvärd detaljreglering i semesterlagen och även inne-

bära risker för ogynnsamma verkningar för arbetstagarna. Utskottet anser därför frågan vara bäst ägnad att lösas avtalsvägen.

På grund av det anförda hemställer utskottet, att förevarande motion, I: 243, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Herr NORLING (k):

Herr talman! Även detta ärende berör ett utlåtande till en motion som jag har avlämnat, nämligen beträffande ändring i lagtexten om kvalifikationsbestämmelserna för semester. Jag har föreslagit, att permittering som sker på grund av semester skall räknas som kvalifikationstid.

Utskottet styrker sitt avslagsyrkande på motionen med att hänvisa till 1936 års semestersakkunigas betänkande, där permittering beröres. Den permittering det där talas om gäller såvitt jag kan förstå permittering på grund av arbetsbrist. Vad jag har föreslagit i motionen gäller icke permittering på grund av arbetsbrist, utan endast en sådan permittering som sker på grund av allmän semesterledighet vid företaget i samband med att företaget lägger ned driften under denna tid. Jag skall nämna ett exempel.

Om en arbetare slutar, avskedas eller på annat sätt skiljes från sin arbetsplats, erhåller han all intjänad semester i ersättning när han lämnar arbetsplatsen. Börjar sedan denne arbetare vid ett nytt företag, räknas hans kvalifikationstid för ny semester fr. o. m. den första arbetsdagen, och han erhåller en och en halv dags semester för varje månad om han fyller kvalifikationsbestämmelserna. Men så kommer semestern vid företaget. Man stänger portarna, och ingen erhåller arbete under de tre veckor semestern varar. Här är det inte fråga om arbetsbrist, ty god arbetstillgång råder. Men företaget anser, att all personal skall vara ledig den tid semestern varar. På grund av nuvarande bestämmelser om kvalifikationstid för semester får den under året anställda inte räkna denna semestertid såsom kvalifikationstid för

Interpellation om effektivare utnyttjande av försvarsanslagen.

nästa års semester, eftersom han inte det året var semesterberättigad i företaget, utan han får ta sin semesterledighet i form av permittering. Följande år mister han en och en halv dags semesterersättning. Det är sådana fall av permittering jag avser i min motion, inte permittering på grund av driftsinskränkning.

Att semestersakkuniga år 1947 skulle kunna bedöma den permittering jag här påtalat är uteslutet, då sådana fall av permittering visade sig först efter ikraftträdandet av 1951 års lag om tre veckors semester. Undantagsfall kan naturligtvis ha funnits också dessförinnan, men de har i så fall varit mycket sällsynta.

Jag kan inte heller finna, att ett tilllägg i lagen om permittering av det slag som jag angivit i motionen skulle kunna betraktas som något slags detaljreglering.

Herr talman! I anslutning till vad jag sålunda framhållit yrkar jag bifall till motionen.

Herr NORMAN (s):

Herr talman! Utskottet anser att denna fråga är värd att uppmärksamma. Det är givetvis rätt obehagligt för en arbetstagare att komma i den situationen, att han på grund av omständigheterna får minskad semester. Men det är väl inte någon stor fråga, i varje fall inte om arbetskraften ganska stadigt håller sig till de gamla arbetsplatserna. Herr Norling pekar ju på att det kan bli en större fråga än det är nu, i den mån det blir nödvändigt med större rörlighet på arbetsmarknaden, och det är ju tänkbart.

Vi funderade verkligen i utskottet, om det inte kunde vara skäl att denna fråga övervägdes — motionären har ju bara begärt en utredning — men vi stannade för att man bör se, om inte detta ordnar sig genom överenskommelse utan denna detaljreglering, som vi håller på att det blir.

Det är som sagt inte någon stor fråga. Vi har inte heller någonting att ta på. Vi vet inte i huru stor utsträckning en ar-

betstagare verkligen får minskad semester på grund av den anförda omständigheten. Jag tror inte att det blir så många som drabbas av dessa olägenheter. När företaget slår igen, kommer man väl överens om att arbetstagaren — om han är kvar — nästa år får sin fulla semesterledighet i likhet med de andra. Vid ombyte av arbetsplats kan det ju ställa sig annorlunda. Utskottet menar som sagt, att man tills vidare får komma överens avtalsvägen i denna fråga. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 39, med anledning av väckta motioner om åtgärder till stöd för fiskerinäringen inom Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs och Uppsala län, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Interpellation om effektivare utnyttjande av försvarsanslagen.

Herr PERSSON, KARL, (bf) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Försvarsfrågan och försvarsanslagen har under de senaste åren i stort sett lyfts över partierna och den partipolitiska diskussionen. Detta är givetvis i och för sig gott och väl och ägnat att befrämja både vårt lands försvar och försvarsviljan bland den svenska befolkningen. Men å andra sidan är det givetvis en nackdel, att försvarsfrågorna inte blir föremål för en mera ingående politisk diskussion vare sig i valrörelserna, i riksdagen eller på annat sätt. Ett exempel härpå synes den nyss publicerade utredningen av ÖB vara, i vilken, såvitt jag vet, ingen utom yrkes-

Interpellation om effektivare utnyttjande av försvarsanslagen.

militärer har fått något ord med i laget. Detta synes mig kunna leda dithän, att olika förslag och olika förhållanden inom vårt försvarsväsen inte blir tillräckligt belysta i den offentliga diskussionen och att en viss slentrian därigenom kan göra sig gällande på det militära området med resultat, att de synnerligen stora militäranslagen inte blir så effektivt utnyttjade som de bör och kan bli. Det kan även leda till att försvarskostnaderna blir ännu dyrare än de behöfve bli. Det bör inte heller skada, att befolkningen i gemen blir bättre upplyst i militära spörsmål och därmed mera intresserad av vårt försvar, dess utveckling och effektivitet. Jag skall anföra några exempel.

Det har bland den jordbrukande befolkningen undrats mycket, om det ur militär synpunkt är alldeles nödvändigt, att de stora inkallelserna av värnpliktiga till den repetitionsövning, som sker några år efter värnpliktstjänstgöringen, utslutande eller så gott som utslutande förlägges till vår- och höstmånaderna. Många av dessa värnpliktiga har antingen egna jordbruk eller är anställda vid jordbruk. Ur lekmannasynpunkt synes detta — och det säkerligen med visst fog — helt enkelt vara slöseri med den arbetskraft, som behövs vid jordbruket under dess toppbelastning, då årets skörd skall planeras eller bärgas.

För några år sedan övergick man i ganska stor utsträckning till fast anställd civilpersonal på service- och expeditionsområdet i stället för att som tidigare kommendera värnpliktiga till sådana uppgifter. Har denna stora extra kostnad givit åsyftat resultat i större effektivitet? Många torde betvivla detta.

Under de senaste årtiondena har betydande omflyttningar av olika regementens förläggningar ägt rum. Man frågar sig om dessa ändringar av förläggningarna föregåtts av tillräckliga utredningar, så att inga onödiga kostnader åsamkats försvaret och därmed skattebetalarna. Även enligt ÖB-utredningen planeras indragningar, sammanslagningar och omflyttningar av regementen.

Det för närvarande mest aktuella fallet är väl skjutfältet vid Knäbäck. Borde det inte ha varit klart redan 1943, då detta ur naturskyddssynpunkt oerhört värdefulla område togs i anspråk för militära ändamål, att området i fråga var för litet? Kan det med den nu aktuella utvidgningen anses säkert, att det inte återigen om några år blir för litet och kanske t. o. m. måste överges? Är det inte troligt, att skjutvidden på pansarvapnet om några år utökas, så att ett större område måste anskaffas? Det kan då befaras, att de investeringar, som nu planeras, blir till ingen nytta eller att den värdefulla naturen i området spolieras ytterligare. Är det lämpligt att förlägga ett skjutfält för södra Sverige så långt söderut? Bör inte sådana ändrade, utökade eller nya förläggningar föregås av grundligare utredningar än den som företagits av ÖB? Sådana frågor gör allmänheten sig gång på gång.

Jag vet mycket väl, att det är förenat med stora svårigheter att effektivt utnyttja hela den stora och komplicerade apparat, som vårt försvarsväsen utgör. Men just därför bör så mycket som möjligt göras för att så långt ske kan utnyttja befintliga resurser och anslagna medel så effektivt som möjligt. Det är ju ungefär var tredje skattekrona, som går till försvarskostnaderna.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande interpellation:

Har statsrådet uppmärksammat dessa förhållanden och vilka åtgärder ämnar statsrådet i så fall vidtaga för att befintliga resurser för försvaret skall kunna utnyttjas så effektivt som möjligt utan att stora värden i redan uppförda försvarsanläggningar eller naturvärden samtidigt förstöres?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

**Interpellation om nordiskt samarbete
beträffande varubeskattningen.**

Ordet lämnades på begäran till herr OSVALD (fp), som anförde:

Herr talman! Strävandena att få till stånd en gemensam nordisk marknad är tvivelsutan värda allt beaktande. En nödvändig förutsättning för att en gemensam nordisk marknad på ett visst varuumråde skall kunna genomföras måste emellertid anses vara att den statliga beskattningen på detta område är likartad i de olika länderna. Så är för närvarande icke fallet på vissa varuområden. Jag syftar härvid bl. a. på margarin och de varuslag, som i Sverige är underkastade särskild varuskatt. Det svenska margarinet fördyras i hög grad av den speciella regleringsavgift, som utgår för importvarorna och vilken tillkommit främst för att bereda ett avsättningskydd för smörproduktionen. I Norge är margarinet däremot subventionerat, d. v. s. det försäljes till lägre pris än vad det kostar att tillverka, om man utgår från världsmarknadspriserna å fettråvaror. Följden är att det svenska margarinet i handeln kostar två kronor mer per kg än vad norskt margarin kostar i Norge, omräknat i svenskt mynt. Denna stora skillnad beror icke alls på att den norska margarinindustrin skulle arbeta mera rationellt än den svenska utan på ovannämnda statliga ingripanden. Förhållandena är likartade ehuru kanske icke lika utpräglade i fråga om åtminstone flertalet av de varuslag, som i vårt land är belagda med varuskatt. Även sådana livsmedel som socker och mjöl är avsevärt dyrare i Sverige än i grannländerna, ehuru i dessa fall någon direkt motsvarighet till regleringsavgiften för margarinråvaror icke föreligger.

I fråga om resandetrafiken har man redan tagit ett stort steg på vägen till en gemensam nordisk marknad. En bil med en familj på fem personer får sålunda tullfritt till Sverige taga in varor för 1 375 kronor. Till följd av en bestämelse i margarinförordningen är kvantiteten margarin begränsad till 5 kg per person, d. v. s. 25 kg, men denna kvantitet motsvarar vad en sådan familj

normalt förbrukar av margarin under närmare ett halvt års tid. När det gäller övriga varor torde det icke finnas någon maximibegränsning bortsett från det ovan nämnda beloppet för vad som tullfritt får importeras, vilket torde vara mycket svårt att kontrollera. Av dagspressen har framgått vilken stor omfattning denna resandetrafik har tagit. Enbart för 25 kg margarin tjänar man 50 kronor, och lägger man därtill förtjänsterna på övriga varor kommer man upp till sådana belopp, att det står klart för envar att dylika bilresor lämnar ett betydande överskott.

När svenska staten själv praktiskt taget ensam får stå för förlusterna, som fallet är i fråga om sprit och tobak, då har myndigheterna börjat reagera. Ett förslag är nu på remiss, vilket innebär en avsevärd begränsning av resgodstrafiken med nämnda varor. Men när det gäller margarin och andra här avsedda produkter, i fråga om vilka trafiken medför betydande förluster icke endast för staten utan även för industrien och framför allt för handeln, då har man icke hört talas om något initiativ från myndigheternas sida. Jag anser också att man bör söka undvika att gå fram efter samma linjer som i fråga om tobak och sprit. Man bör enligt min mening i stället ändra på det förhållande, som är orsaken till den onormala resgodstrafiken med ifrågavarande produkter. Har man ej möjlighet att åstadkomma likartade bestämmelser i de nordiska länderna i fråga om den statliga beskattningen, bör man snarast säga ifrån att vi på dessa områden aldrig kan tänkas få till stånd en gemensam nordisk marknad.

Då herr statsrådet och chefen för kungl. handelsdepartementet av regeringen utsetts till att vara den som från svensk sida närmast skall handhava de fortsatta förhandlingarna rörande nordiskt samarbete, anhåller jag om första kammarens tillstånd att få till honom rikta följande fråga:

Ingår det i de uppgjorda planerna för det nordiska samarbetet att undersöka möjligheterna att åstadkomma en likartad beskattning i de nordiska länderna av margarinråvaror samt sådana pro-

Interpellation ang. inkorporering med Huskvarna stad av visst område. — Interpellation om översyn av pastoratsindelningen m. m.

dukter, som i Sverige är underkastade varuskatt?

På gjord proposition bifölls herr Göran Karlssons berörda anhållan.

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Interpellation om översyn av pastoratsindelningen m. m.

Interpellation ang. inkorporering med Huskvarna stad av visst område.

Herr KARLSSON, GÖRAN, (s) fick nu ordet och yttrade:

Herr talman! För över sju år sedan begärde Huskvarna stad hos kungl. kammarkollegium att få inkorporera ett område från Jönköpings stad. Något avgörande i frågan har ännu inte fallit; ärendet har vandrat genom de olika remissinstanserna, och fortfarande vet man inte när det blir färdigt för avgörande.

I september månad 1949 tillsattes en särskild utredningsman som i oktober 1951 avlämnade sitt yttrande. I mars månad 1952 var länsstyrelsen i Jönköping klar med sitt ställningstagande och den 29 januari i år hade kungl. kammarkollegium tagit sin ståndpunkt och överlämnade ärendet till regeringen.

Men inte ens när ärendet nått dit synes det vara färdigt för avgörande. Tvärt emot vad som är brukligt i liknande frågor har det på nytt gått ut på remissfärd, denna gången till kungl. byggnads- och bostadsstyrelserna. Då över nio månader gått sedan kungl. kammarkollegium avgav sitt yttrande och ärendet nu lagts åt sidan i avvaktan på de senast begärda remissvaren kan man befara att frågan ännu en gång skjutes på framtiden, vilket är till hinder för den kommunala planeringen för de båda berörda orterna.

Då det är på tiden att detta segslitna indelningsärende äntligen blir avgjort får jag anhålla om första kammarens tillstånd att till statsrådet herr Hjalmar Nilson få rikta följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att genom sin medverkan söka lösa frågan före den 1 april 1956, så att en eventuell indelningsändring kan träda i kraft vid årsskiftet 1955—1956?

Ordet gavs härefter till fröken ANDERSSON (h), som anförde:

Herr talman! De nuvarande förhållandena med vakanssättning av ett stort antal ledigförklarade prästerliga tjänster är ägnade att inge oro för framtiden, allra helst som antalet vakanstjänster, med den indelning av tjänsterna i s. k. B- och C-grupper som för närvarande tillämpas, torde komma att öka. Detta medför ett osäkerhetstillstånd, som inverkar menligt på tillströmningen av sökande till den prästerliga banan. Mot bakgrunden härav är det naturligt att de uppgifter, som framkommit i tidningspressen under sista tiden om indragning av en del tjänster, skapat stor oro ute i församlingarna.

1953 års allmänna kyrkomöte yttrade i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 2 ang. en reform av den territoriella pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga tjänsteorganisationen i riket, att en översyn av dessa frågor vore befogad, dels därför att genomgripande demografiska förändringar inträffat, som medfört såväl en betydande omflyttning av befolkningen som en betydande folkökning, dels därför att samhället undergått en markerad strukturförändring genom industrialiseringen. Kyrkomötet framhöll, att enbart en omflyttning av redan befintlig prästerlig arbetskraft icke skulle medföra den nödvändiga anpassningen utan att det därtill behövdes en förbättring av den kyrkliga organisationen.

Det förslag som kyrkomötet samlades kring innebar att man skulle eftersträva inrättandet av enprästpastorat i så stor utsträckning som möjligt, speciellt å landsbygden. Även pastoratindelnings-sakkunniga hade framhållit, att vissa fördelar vore förknippade med en sådan ordning. Enligt min mening bör särskild vikt i detta sammanhang läggas vid den

Interpellation om översyn av pastoratsindelningen m. m.

personliga kontakt, som i ett enprästmöte pastorat kan åstadkommas mellan präster och församlingsmedlemmarna. I en hel del fall bör dock flerprästmöten vara den naturliga lösningen, t. ex. då folkmängden i ett pastorat är stor. De förslag kyrkomötet framlagt skulle enligt min mening medföra att den eftersträfvade förbättringen av den kyrkliga organisationen ernåddes, speciellt kanske för de stora norrlands- och stadsförsamlingarna.

När det gäller Stockholms ytterförsamlingar har den stora folkmängden medfört stora svårigheter för det kyrkliga arbetet. Det förefaller därför vara oundgängligen nödvändigt att en rationell indelning kommer till stånd i överensstämmelse med de grundsatser som tillämpas för landet i övrigt.

Med stöd av vad ovan anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande frågor:

1. Ämnar herr statsrådet i huvudsaklig anslutning till 1953 års allmänna kyrkomötes yttrande framlägga proposition i ärendet till 1955 års riksdag?

2. Har herr statsrådet för avsikt att i så fall framlägga förslag till pastoratsreglering även för Stockholm?

Även denna hemställan bifölles.

Anmäldes och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret överlämnats framställning från Nordiska rådet angående anslag för viss publikation.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.03.

In fidem
G. H. Berggren.